

**Муассисаи давлатии «Фонди
дастгирии соҳибкори
истеҳсолии шаҳри Душанбе»**

Ҳисоботи молиявӣ
барои соле, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфт

ва ҳисоботи аудиторони мустақил

МУНДАРИҶА

	Саҳифа
АЗ ҚОНИБИ РОҲБАРИЯТ ТАСДИҚ КАРДАНИ МАСЪУЛИЯТ ҚИҲАТИ ОМОДА НАМУДАН ВА ТАСДИҚ КАРДАНИ ҲИСОБОТИ МОЛИЯВӢ БАРОИ СОЛЕ, КИ 31 ДЕКАБРИ СОЛИ 2020 АНҚОМ ЁФТ:	2
ХУЛОСАИ АУДИТОРИИ АУДИТОРОНИ МУСТАҚИЛ	3-4
ҲИСОБОТИ МОЛИЯВӢ БАРОИ СОЛЕ, КИ 31 ДЕКАБРИ СОЛИ 2020 АНҚОМ ЁФТ:	
Ҳисобот оиди фоида ё зарар ва даромади дигари муштарак	5
Ҳисобот оиди вазъи молиявӣ	6
Ҳисобот оиди тағйиротҳо дар дороиҳои холис	7
Ҳисобот оиди ҳаракати воситаҳои пулӣ	8
Тавзеҳот ба ҳисоботи молиявӣ	9-34

МД «Фонди дастгирии соҳибкории истеҳсолии шаҳри Душанбе»

АЗ ҶОНИБИ РОҲБАРИЯТ ТАСДИҚ КАРДАНИ МАСЪУЛИЯТ ҶИҲАТИ ОМОДА НАМУДАН ВА ТАСДИҚ КАРДАНИ ҲИСОБОТИ МОЛИЯВӢ БАРОИ СОЛЕ, КИ 31 ДЕКАБРИ СОЛИ 2020 АНҶОМ ЁФТ

Тасдиқоти дар поён овардашуда, ки бояд бо тавсифи уҳдадорихои аудиторони мустақил якҷоя баррасӣ гардад, барои гузоштани ҳудуд байни масъулияти аудиторони мустақил ва масъулияти роҳбарият нисбати ҳисоботи молиявии Муассисаи давлатии «Фонди дастгирии соҳибкории истеҳсолии шаҳри Душанбе» (минбаъд - Муассиса) ба амал оварда шудааст.

Роҳбарияти Муассиса барои омодакунии ҳисоботи молиявӣ масъулият ба зимма мегирад, ки он вазъи молиявӣ, натиҷаҳои фаъолият, гардиши воситаҳои пулӣ ва тағйироти дар дороиҳои ҳолиси Муассиса ба амаломадаро дар давоми соли, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст, мутобиқи Стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ (минбаъд - СБҲМ) ба таври воқеъбинона ва ҳамачиҳата инъикос намудааст.

Дар рафти омодакунии ҳисоботи молиявӣ роҳбарият барои иҷроиши корҳои зерин масъулият ба зимма мегирад:

- интихоби принципҳои муносиби баҳисобгирии муҳосибӣ ва истифодаи пайдарҳами онҳо;
- истифодаи баҳогузори ва ҳисобу китоби асоснок;
- риояи талаботҳои СБҲМ; ва
- омодакунии ҳисоботи молиявӣ аз нуқтаи назари имконпазирии фарзие, ки Муассиса фаъолияти худро дар оянда низ давом дода метавонад (ба истиснои ҳолатҳое, ки амалидошти чунин фарзия бо қонун манъ карда шудааст).

Роҳбарияти Муассиса барои иҷроиши корҳои зерин низ масъулият ба зимма мегирад:

- таҳияву татбиқ кардан ва таъмин намудани амалкарди самаранок ва бозътимоди низоми назорати дохилӣ дар Муассиса;
- истифода намудан аз низоми баҳисобгирии муҳосибие, ки имкон медиҳад ҳар лаҳза дар бораи вазъи молиявии Муассиса маълумоти ба дараҷаи кофӣ аниқ омода гардида, мутобиқати ҳисоботи молиявӣ ба талаботи СБҲМ таъмин карда шавад;
- бурдани баҳисобгирии муҳосибӣ дар мувофиқа бо қонунгузори ва стандартҳои баҳисобгирии муҳосибии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- чиҳати таъмини ҳифзи дороиҳои Муассиса дар доираи салоҳияти худ чораандешӣ намудан; ва
- ошкор намудан ва пешгирӣ кардани ҳодисаҳои қаллобиву фиребгарӣ, хатоҳо ва сӯиистифодабарӣҳо.

Ҳисоботи молиявии мазкур барои соли, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст, аз ҷониби Роҳбарияти Муассиса дар таърихи 31 майи соли 2021 тасдиқ карда шуд.

Аз номи Роҳбарияти Муассиса:

Раҳимзода Олим Шарифи
Директор

31 майи соли 2021

ш. Душанбе,
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Юсупова Зумрад Маҳмадуллоевна
Сармуҳосиб

31 майи соли 2021

ш. Душанбе,
Ҷумҳурии Тоҷикистон

ХУЛОСАИ АУДИТОРИИ АУДИТОРИ МУСТАҚИЛ

Ба Шурои Нозирони МД «Фонди дастгирии соҳибқорию истеҳсолии шаҳри Душанбе»:

Ақидаи аудитор

Мо аудити ҳисоботи молиявии замимагардидаи Муассисаи давлатии «Фонди дастгирии соҳибқорию истеҳсолии шаҳри Душанбе» (минбаъд - Муассиса)-ро ба амал овардем, ки он ҳисоботҳои зеринро дар бар мегирад: ҳисобот оиди вазъи молиявӣ ба ҳолати 31 декабри соли 2020 ва ҳисоботҳои марбута дар бораи даромади муштарак, ҳаракати воситаҳои пулӣ ва тағйиротҳо дар дороиҳои ҳолис дар давоми соле, ки дар таърихи зикргардида ба анҷом ёфтааст; инчунин ошкоркунии принципҳои асосии сиёсати баҳисобгирӣ ва тавзеҳоти дигар.

Аз рӯи ақидаи мо, ҳисоботи молиявии замимашаванда вазъи молиявии Муассисаро ба ҳолати 31 декабри соли 2020, инчунин натиҷаи фаъолият ва ҳаракати воситаҳои пулиии онро дар соле, ки дар санаи ишорагардида анҷом ёфтааст, мутобиқи Стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ (СБҲМ) ба таври эътимодбахш ва ҳамаҷониба инъикос намудааст.

Асос барои ақида додан

Мо аудитро мутобиқи Стандартҳои байналмилалӣ аудит ба амал овардем (минбаъд – «СБА»). Масъулияти мо мутобиқи ин стандартҳо минбаъд дар ақидаи мо дар қисмати «Масъулияти аудиторон нисбати ҳисоботи молиявӣ» шарҳ дода мешавад. Мо аз Муассиса тибқи «Кодекси одоби муҳосибони касбӣ»-и Шӯрои стандартҳои байналмилалӣ одоби муҳосибон (минбаъд «Кодекси ШСБОМ») ва талаботҳои одобие, ки ба аудити мо нисбати ҳисоботи молиявӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дахл дорад, мустақил мебошем ва дигар ӯҳдадорӣҳои одобиро тибқи ҳамин талаботҳо ва кодекси ШСБОМ иҷро намудем. Мо гумон дорем, ки далелҳои аудитори дастраснамудаи мо кифоянд, то ин ки мо дар бораи ҳисоботи молиявии мазкур ақидаи муайяни ҳудро ифода карда тавонем.

Масъулияти роҳбарият ва шахсони масъул нисбати идоракунии ва ҳисоботи молиявӣ

Роҳбарият барои омодакунии ҳисоботи молиявӣ ва мутобиқати он ба СБҲМ масъулият ба зимма дорад. Масъулияти мазкур инҳоро дар бар мегирад: таъсис додан, татбиқ намудан ва дастгирӣ кардани назорати дохилӣ аз рӯи омодакунӣ ва аниқу воқеӣ пешниҳод кардани ҳисоботи молиявӣ бидуни таҳрифи назаррасе, ки дар натиҷаи сӯиистифодаи молиявӣ ва хатоҳо ба амал омада бошанд. Дар омодакунии ҳисоботи молиявӣ роҳбарият оиди баҳогузорию қобилияти Муассиса барои фаъолияти катънашаванда, ошкоркунии масъалаҳои ба фаъолияти катънашаванда татбиқкунанда, истифодаи принципҳои асосии баҳисобгирӣ ширкатҳои фаъолиятшон катънашаванда масъулиятнок мебошад, танҳо ба истиснои мавридҳои, ки роҳбарият нияти барҳамдиҳии Муассиса, катъ намудани амалиётҳо ё бе мавҷудияти ягон асоси воқеӣ ба ҳамин тавр рафтор карданро дошта бошад. Шахсони масъул нисбати идоракунии корпоративӣ ҳамчунин барои назорати ҷараёни ҳисоботи молиявии Муассиса масъулиятнок ба ҳисоб мераванд.

Масъулияти аудитор нисбати аудити ҳисоботи молиявӣ

Мо аудитро бо мақсади ба даст овардани эътимоди қавӣ бобати он ки ҳисоботи молиявӣ таҳрифоти назаррас надорад, амалӣ намудаем ва ҳисоботи молиявии ки ақидаҳои моро ибраз менамоянд, пешниҳод менамоем. Боварии қатъӣ сатҳи баланди боварӣ мебошад, лекин кафолат намендихад, ки аудит дар асоси СБА хамеша таҳрифоти назаррасро ошкор месозад. Таҳрифоти назарраси ҳисоботи молиявӣ дар натиҷаи сӯиистифодаи молиявӣ ва ё содир намудани хатоҳо ба амал омада, дар мавриде назаррас ҳисобида мешавад, агар онҳо дар алоҳидагӣ ё ҳамбастагӣ тавонанд ба қарорҳои иқтисодии шахсони ба таҳияи ҳисоботи молиявӣ машғул буда, таъсир расонанд.

Дар доираи гузаронидани аудит мутобиқи СБА мо тибқи доварии касбӣ амал намуда, скептисизми касбиро дар тамоми муддати тафтиши аудиторӣ таъмин менамоем. Мо инчунин:

- таҳрифоти назаррас дар ҳисоботи молиявӣ, ки дар натиҷаи сӯиистифодаи молиявӣ ва хатоҳо ба амал меоянд муайян ва баҳогузорию намудем, расмиёти аудити ба чунин хавфҳо ҷавобгӯро таҳия ва иҷро намудем, инчунин далелҳои, ки барои ифода намудани ақидаи аудиторӣ кофӣ ва заруранд

дастрас намудем. Хавфи муайян накардани таҳрифоти назаррасе, ки дар натиҷаи роҳ додан ба хатогиҳо, инчунин, сӯиистифодаи молиявӣ ба миён меоянд, метавонад маслиҳатӣ, сохтакорӣ, таҳрифоти қасдан, ё пешгӯии назорати дохилиро дар бар гирад;

- фаҳмиши назорати дохилии марбут ба аудитро бо мақсади таҳияи тартиби аудити шароити мувофиқ, на бо мақсади изҳори андеша оид ба самаранокии назорати дохилии Муассиса, дастрас намудем;
- бамавқеъ будани сиёсати баҳисобгирии истифодашаванда, асоснок будани амалҳои роҳбарият ва баҳогузорию пешниҳоди ҳисоботи молиявиро арзёбӣ намудем;
- доир ба мувофиқи мақсад истифода намудани асосҳои баҳисобгирии фаъолияти катънашаванда аз тарафи роҳбарият дар асоси далелҳои аудит ба даст оварда шуда, мавҷудияти номуайянии моддӣ вобаста ба воқеаҳо ва ё шароитҳое, ки метавонанд шубҳаи назаррасро оиди қобилияти Муассиса ба фаъолияти катънашаванда ба миён андозанд хулосадиҳӣ намудем. Агар мо оиди мавҷудияти номуайянии моддӣ хулоса барорем, ба мо лозим аст дар ҳисоботи аудиторию худ диққатро доир ба эзоҳоти марбут ба ҳисоботи молиявӣ талаб намоем, ё дар мавриди нокифоя будани эзоҳоти марбут, андешаи худро тағйир диҳем. Хулосаҳои мо бо далелҳои аудиторию дастраснамуда ба санаи пешниҳоди ҳисоботи аудиторӣ асос ёфтаанд. Бо вучуди ин, воқеаҳо ва ё шароитҳои оянда метавонанд сабабгори ба итмом расидани фаъолияти катънашавандаи Муассиса гарданд;
- пешниҳоди умумӣ, сохтор ва мазмуни ҳисоботи молиявӣ, аз ҷумла эзоҳотро арзёбӣ намудем ва мувофиқаткунии пешниҳоди амалиётҳои асосӣ ва чорабиниҳо аз тарафи ҳисоботи молиявиро нисбат ба пешниҳоди одилона муайян намудем.

Мо бо шахсони масъул нисбати идоракуни дар доираи нақша ва мӯҳлати гузаронидани санҷиш ва хулосаҳои назарраси аудит, аз ҷумла ҳар гуна камбудии назаррас дар назорати дохили, ки мо дар давоми аудит муайян кардем, муошират намудем.

Мо инчунин ба шахсони масъул нисбати идоракунии далелҳои иҷро намудани талаботҳои новобастагии худро тибқи талаботҳои одобӣ пешниҳод намуда, бо тамоми масъалаҳои дигари ба новобастагии мо дахлдор бо онҳо муошират намудем ва дар мавридҳои лозим кафолатҳои марбут пешниҳод намудем.

Хайруллоев Фирдавс

Директор,

Иҷозатномаи аудиторию Ҷумҳурии Тоҷикистон
№ 0000115, ки 22.01.2020 аз ҷониби Бонки миллии
Тоҷикистон дода шудааст.

ЧДММ «Бейкер Тилли Тоҷикистон»

Иҷозатномаи № 0000063, ки 28.12.2016 аз ҷониби Бонки
миллии Тоҷикистон дода шудааст.

31 майи соли 2021

ш. Душанбе, Ҷумҳурии Тоҷикистон

МД «Фонди дастгирии соҳибкорию истеҳсолии шаҳри Душанбе»

ҲИСОБОТ ОИДИ ФОИДА Ё ЗАРАР ВА ДАРОМАДИ ДИГАРИ МУШТАРАК БАРОИ СОЛЕ,
КИ 31 ДЕКАБРИ СОЛИ 2020 АНҶОМ ЁФТААСТ
(бо сомони)

	Эзоҳ	Барои соле, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст
Даромади фоизӣ	4	456,365
ДАРОМАДИ ФОИЗИЙ		456,365
Хароҷотҳои комиссияӣ	5	(15,144)
Ташаккули захира оиди беқурбшавӣ ва талафотҳои чашмдошти қарзии дороиҳо	6	(210,067)
Хароҷотҳои амалиётӣ	7	(148,933)
ФОИДА ТО АНДОЗ АЗ ФОИДА		82,221
Андоз аз фоида	8	(22,819)
ФОИДА ДАР ДАВОМИ СОЛ		59,402
Дигар даромади муштарак		-
ҲАМАҒИ ДАРОМАДИ МУШТАРАК		59,402

Аз номи Роҳбарияти Муассиса:

Раҳимзода Олим Шарифи
Директор

31 майи соли 2021

ш. Душанбе,
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Юсупова Зумрад Маҳмадуллоевна
Сармуҳосиб

31 майи соли 2021

ш. Душанбе,
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Тавзеҳоти дар саҳифаҳои 11-66 овардашуда қисми ҷудонопазири ҳисоботи молиявии мазкур мебошанд. Ҳисоботи аудиторони мустақил дар саҳифаҳои 3-5 оварда шудааст.

МД «Фонди дастгирии соҳибкорию истеҳсолии шаҳри Душанбе»

**ҲИСОБОТ ОИДИ ВАЗЪИ МОЛИЯВӢ
БА ҲОЛАТИ 31 ДЕКАБРИ СОЛИ 2020**

(бо сомони)

	Эзоҳ	31 декабри с. 2020
ДОРОИҲО:		
Воситаҳои пулӣ ва муодилҳои онҳо	9	11,602,406
Қарзҳо ба мизочон	10	18,610,209
Воситаҳои асосӣ	11	119,605
Дороиҳои ғайримоддӣ	12	3,740
Пешпардохт аз андоз аз фоида		4,200
ҲАМАГӢ ДОРОИҲО		30,340,160
ӮҲДАДОРИҲО ВА ДОРОИҲОИ ХОЛИС		
ӮҲДАДОРИҲО:		
Захира аз руи рухсатии истифоданашуда	13	5,758
		5,758
ДОРОИҲОИ ХОЛИС:		
Саҳмчудокуниҳо аз буҷаи шаҳри Душанбе	14	30,275,000
Фоидаи тақсимнашуда		59,402
		30,334,402
ҲАМАГӢ ӮҲДАДОРИҲО ВА ДОРОИҲОИ ХОЛИС		30,340,160

Аз номи Роҳбарияти Муассиса:

Раҳимзода Олим Шарифи
Директор

31 майи соли 2021

ш. Душанбе,
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Юсупова Зумрад Маҳмадуллоевна
Сармуҳосиб

31 майи соли 2021

ш. Душанбе,
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Тавзеҳоти дар саҳифаҳои 9-34 овардашуда қисми ҷудонопазири ҳисоботи молиявии мазкур мебошанд. Ҳисоботи аудиторони мустақил дар саҳифаҳои 3-4 оварда шудааст.

МД «Фонди дастгирии соҳибкорию истеҳсолии шаҳри Душанбе»

ҲИСОБОТ ОИДИ ТАҒЙИРОТҲО ДАР ДОРОИҲОИ ХОЛИС БАРОИ СОЛЕ,
КИ 31 ДЕКАБРИ СОЛИ 2020 АНҶОМ ЁФТААСТ
(бо сомони)

	Эзоҳ	Саҳмчудокуниҳо аз буҷаи шаҳри Душанбе	Фоидаи тақсимнашуда	Ҳамагӣ дороиҳои холис
Бақия ба 1 январи с. 2020		-	-	-
Саҳмчудокуниҳо аз буҷаи шаҳри Душанбе	14	30,275,000	-	30,275,000
Фоида дар давоми сол		-	59,402	59,402
Бақия ба 31 декабри с. 2020	14	30,275,000	59,402	30,334,402

Аз номи Роҳбарияти Муассиса:

Раҳимзода Олим Шарифи
Директор

31 майи соли 2021

ш. Душанбе,
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Юсупова Зумрад Маҳмадуллоевна
Сармуҳосиб

31 майи соли 2021

ш. Душанбе,
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Тавзеҳоти дар саҳифаҳои 9-34 овардашуда қисми ҷудонопазири ҳисоботи молиявии мазкур мебошанд. Ҳисоботи аудиторони мустақил дар саҳифаҳои 3-4 оварда шудааст.

МД «Фонди дастгирии соҳибкорию истеҳсолии шаҳри Душанбе»

ҲИСОБОТ ОИДИ ҲАРАКАТИ ВОСИТАҲОИ ПУЛӢ БАРОИ СОЛЕ,
КИ 31 ДЕКАБРИ СОЛИ 2020 АНҶОМ ЁФТААСТ
(бо сомони)

	Эзоҳ	Барои соле, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст
ГАРДИШИ ВОСИТАҲОИ ПУЛӢ АЗ ҲАЪОЛИЯТИ АМАЛИЁТИ:		
Ҳоизҳои бадастовардашуда		456,365
Ҳамаги воридоти воситаҳои пулӣ аз ҳаъолияти амалиёти		456,365
Қарзҳо ба мизочон		(18,625,354)
Пардохти молҳо ва хизматрасониҳо		(25,177)
Пардохти музди меҳнат		(67,254)
Андозҳо		(28,003)
Ҳарочоти хизматрасонии банк		(1,079)
Ҳамаги хориҷшавии воситаҳои пулӣ аз ҳаъолияти амалиёти		(18,746,867)
Пардохти андоз аз Ҳоида	8	(27,019)
Хориҷшавии ҳолиси воситаҳои пулӣ аз ҳаъолияти амалиёти:		(18,317,521)
ГАРДИШИ ВОСИТАҲОИ ПУЛӢ АЗ ҲАЪОЛИЯТИ САРМОЯГУЗОРӢ:		
Ҳаридани воситаҳои асосӣ	11	(140,606)
Ҳариди дороиҳои ғайримоддӣ	12	(4,400)
Хориҷшавии софи воситаҳои пулӣ аз ҳаъолияти сармоягузорӣ:		(145,006)
ГАРДИШИ ВОСИТАҲОИ ПУЛӢ АЗ ҲАЪОЛИЯТИ МОЛИЯВӢ:		
Саҳмчудокуниҳо аз буҷаи шаҳри Душанбе	14	30,275,000
Воридшавии софи воситаҳои пулӣ аз ҳаъолияти молиявӣ:		30,275,000
АҲЗОИШИ ҲОЛИСИ ВОСИТАҲОИ ПУЛӢ ВА МУОДИЛҲОИ ОНҲО		11,812,473
Таъсири талафоти чашмдошти дороиҳо ба ҳисобҳо дар банк	6	(210,067)
ВОСИТАҲОИ ПУЛӢ ВА МУОДИЛҲОИ ОНҲО, дар аввали сол	9	-
ВОСИТАҲОИ ПУЛӢ ВА МУОДИЛҲОИ ОНҲО, дар охири сол	9	11,602,406

Аз номи Роҳбарияти Муассиса:

Раҳимзода Олим Шарифи
Директор

31 майи соли 2021

ш. Душанбе,
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Юсупова Зумрад Маҳмадуллоевна
Сармуҳосиб

31 майи соли 2021

ш. Душанбе,
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Тавзеҳоти дар саҳифаҳои 9-34 овардашуда қисми ҷудонопазири ҳисоботи молиявӣ мазкур мебошанд. Ҳисоботи аудиторони мустақил дар саҳифаҳои 3-4 оварда шудааст.

МД «Фонди дастгирии соҳибқори истеҳсолии шаҳри Душанбе»

ТАВЗЕҲОТ БА ҲИСОБОТИ МОЛИЯВӢ БАРОИ СОЛЕ, КИ 31 ДЕКАБРИ СОЛИ 2020 АНҶОМ ЁФТААСТ *(дар сомони, агар муқаррароти дигар набошад)*

---

1. ИТТИЛООТИ УМУМӢ

Муассисаи давлатии «Фонди дастгирии соҳибқори истеҳсолии шаҳри Душанбе» (минбаъд – «Муассиса») бо Қарори Раиси шаҳри Душанбе №101 аз 21 феввали соли 2019 таъсис ёфтааст.

Муассиса бо мақсади татбиқи сиёсати давлатӣ оид ба рушди соҳибқорӣ, муҳайё намудани шароити мусоид барои ҷалби сармоягузрон ва ҳавасмандгардонии соҳибқорон, ташкили ҷойҳои нави қорӣ таъсис дода шуда аст. Муассиса барои корхонаҳои соҳаи истеҳсолот дар шаҳри Душанбе қарзҳои имтиёзнок пешниҳод менамояд. Муассиса иҷозатномаи Бонки Миллии Тоҷикистон барои додани қарзҳо надорад барои ҳамин ҳамаи қарзҳо ба мизоҷон бо воситаи БДА ҶТ «Амонатбанк» бо бастанӣ шартномаи сетарафа пешниҳод карда мешаванд.

Муассисаи Муассиса Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Душанбе мебошад.

Муассиса аз рӯи суроғаи зерин ба қайд гирифта шуда, дар ҳуди ҳамин суроға ҷойгир аст: Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 38/1. Ба ҳолати 31 декабри соли 2020 Муассиса дорои филиал ва шуъбаҳо намебошад. Теъдоди коргарони Муассиса ба ҳолати 31 декабри соли 2020 8 нафарро ташкил намуд.

Ҳисоботи мазкури молиявӣ аз ҷониби Роҳбарияти Муассиса дар таърихи 31 майи соли 2021 тасдиқ карда шудааст.

2. ПРИНЦИПҲОИ ПЕШНИҲОДКУНИИ ҲИСОБОТ

Принципҳои асосии баҳисобгирии муҳосибӣ

Ҳисоботи мазкури молиявӣ Муассиса мутобиқи Стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ (минбаъд СБҲМ), ки аз ҷониби Кумитаи Стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ ва тибқи Тавзеҳот, ки аз ҷониби Кумита оид ба шарҳи Стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ интишор гардидаанд, таҳия карда шудааст.

Асъори функционалӣ ва асъор барои пешниҳодкунӣ

Моддаҳои, ки ба ҳисоботи молиявӣ Муассиса ворид карда шудаанд, бо истифода аз асъоре баҳогузори карда мешаванд, ки онҳо моҳияти иқтисодии вазъи ҳолатҳои марбут ба Муассисаи мазкурро аз ҳама беҳтар инъикос мекунанд (минбаъд- «асъори функционалӣ»). Сомони тоҷикӣ (минбаъд- «сомонӣ») асъори функционалӣ ва асъор барои пешниҳодкунӣ ҳисоботи молиявӣ мазкур маҳсуб мегардад.

Ҳисоботи молиявӣ мазкур дар ҳазорҳо сомони пешниҳод шудааст, агар муқаррароти дигар набошад. Ҳисоботи мазкури молиявӣ дар асоси принципи арзиши таърихӣ таҳия гардидааст, ба истиснои баҳогузориҳои воситаҳои алоҳидаи молиявӣ, ки аз рӯи арзиши одилона ба ҳисоб гирифта шудаанд.

3. ПРИНЦИПҲОИ АСОСИИ СИЁСАТИ БАҲИСОБГИРӢ

Эътироф ва баҳодиҳии воситаҳои молиявӣ

Дороиҳои молиявӣ ва ўҳдадориҳои молиявӣ дар ҳисобот оиди вазъи молиявӣ Муассиса дар сурате инъикос меёбанд, ки агар Муассиса аз рӯи шартнома нисбати воситаи марбутатаи молиявӣ ҳамчун тараф баромад намояд. Муассиса хариду фурӯши дороиҳои молиявӣ ва ўҳдадориҳоро, ки хусусияти муттасилӣ доранд, аз рӯи санаи ҳисобикунӣ инъикос менамояд. Воситаҳои молиявӣ бо роҳи мазкур харидоришуда, ки минбаъд аз рӯи арзиши одилона баҳогузори карда мешаванд, аз

лаҳзаи баستاني аҳд ва то санаи муқарраргардидаи ҳисобикуни мисли воситаҳои баҳисобгирифташуда ба ҳисоб гирифта мешаванд.

Дороиҳои молиявӣ ва ўҳдадориҳо дар ибтидо аз рӯи арзиши одилона инъикос карда мешаванд. Арзиши ибтидоии дороиҳои молиявӣ ва ўҳдадориҳо, ки онҳо дороиҳои молиявӣ ва ўҳдадориҳои тавассути фоида ё зарар аз рӯи арзиши одилона баҳисобгирифташаванда нестанд, дар доираи маблағи хароҷоти амалиётӣ, ки бевосита бо харидорӣ ё таъсис додани дороиҳои молиявӣ ва ё интишори ўҳдадориҳои молиявӣ вобастаанд, тахрир карда мешаванд. Принципҳои баҳогузори минбаъдаи арзиши дороиҳои молиявӣ ва ўҳдадориҳо дар муқаррароти марбути сиёсати баҳисобгирӣ, ки дар поён пешниҳод мегарданд, шарҳ дода мешаванд.

Муассиса дороиҳои молиявӣ худро ба категорияҳои асосии зерин тасниф кардааст:

- Дороиҳои молиявӣ, ки бо арзиши истехлоқӣ баҳо дода мешавад;
- Дороиҳои молиявӣ, ки бо арзиши одилона тавассути дигар даромади муштарак (ДДМ) баҳо дода мешавад;
- Дороиҳои молиявӣ, ки бо арзиши одилона тавассути фоида ва зарар баҳо дода мешавад

Воситаҳои қарзӣ

- а) Бизнес-моделҳои Ташкилот, ки ҳангоми идораи воситаҳои қарзӣ истифода мебарад;
- б) Ҳислати дороиҳои молиявӣ, ки ба гардиши воситаҳои пулӣ тибқи шартнома пайваст аст;

Бизнес-модел

Бизнес-модел воситаеро муайян мекунад ки Муассиса тавассути он дороиҳои молиявӣ худро барои ташкили воридоти воситаҳои пулӣ идора менамояд. Бизнес-моделҳои истифодашуда, воридоти воситаҳои пулӣ дар натиҷаи қабули воситаҳои пулӣ дар асоси шартнома ё фуруши дороиҳои молиявӣ, ва ё дар натиҷаи ҳардуи амалиёт ба вучуд меоянд, муайян менамояд.

Муассиса дар давоми фаъолият метавонад моделҳои гуногуни идоракунии дороиҳои молиявиро истифода барад. Тибқи стратегияи тараққиёти Муассиса ва маҳдудияти механизмҳои бозорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, пешбинӣ мешавад, ки қисми зиёди дороиҳои молиявӣ дар ҳаҷорчубаи модели воридшавии воситаҳои пулӣ шартномавӣ нигоҳ дошта мешаванд

Шарти SPPI

Бо мақсади баҳодиҳии шартҳои дороиҳои молиявӣ Муассиса барои ҳар як дороиҳои молиявӣ SPPI тест мегузаронад (минбаъд “тест SPPI”). Дар раванди гузаронидани ин баҳодиҳӣ Бок мутобиқати воридшавии воситаҳои пулӣ шартномавӣ бо механизми асосии қарздиҳиро, яъне фоизҳо танҳо арзишҳои муваққатии пул, хавфи қарзӣ, дигар хавфҳо ва фоидаҳои шартномаи асосии қарзро дар бар мегирад, ба ҳисоб мегирад. Дар ҳолатҳои шартҳои шартномавӣ хавф ва ноустуворӣ, ки ба механизми асосии қарздиҳӣ мутобиқ дар бар мегирад, дороиҳои молиявӣ ҳамчун бо арзиши одилона тавассути фоида ва зарар баҳо додашаванда тасниф карда мешаванд.

Дар асоси ин омил Муассиса воситаҳои қарзии худро ба се категорияи минбаъда тақсим мекунад:

Дороиҳои молиявӣ, ки бо арзиши истехлоқӣ баҳо дода мешавад:

- а) Дороиҳои молиявӣ, ки дар раванди бизнес модел нигоҳ дошта мешавад, ба мақсади нигоҳ доштани дороиҳо барои ворид намудани воситаҳои пулӣ дар шартнома мебошад. пешбинишудабо арзиши истехлоқӣ баҳо дода мешавад.
- б) Шартҳои шартномавии дороиҳои молиявӣ дар муҳлати муайяншуда ворид шудани воситаҳои пулӣро, ки асосан пардохти маблағи қарзи асосӣ ва фоиз аз қисми пардохт нашудаи қарзи асосӣ мебошанд, таъмин менамоянд.

Арзиши тавозунии ин дороиҳо вобаста ба зарарҳои қарзии пешбинишуда тасҳеҳ карда мешавад. Даромадҳои фоизӣ аз ин дороиҳои молиявӣ бо истифода аз усули меъёри самараноки фоизӣ ба “Даромадҳои фоизӣ” ҳамроҳ карда мешавад

Дороиҳои молиявӣ, ки бо арзиши одилона тавассути дигар даромади муштарак (ДДМ) баҳо дода мешавад:

а) Дорои дар раванди бизнес-модел, идоракунии дороиҳо бо мақсади ворид шудани воситаҳои пулии пешбинишуда дар асоси шартнома ва инчунин бо мақсади фуруши ин дороиҳои молиявӣ нигоҳ дошта мешавад.

б) Шартҳои шартномавии дорои молиявӣ дар муҳлати муайяншуда ворид шудани воситаҳои пулиро, ки асосан пардохти маблағи қарзи асосӣ ва фоиз аз қисми пардохт нашудаи қарзи асосӣ мебошанд, таъмин менамоянд.

Тағйирёбии арзиши тавозуни дар таркиби дигар даромадҳои муштарак эътироф карда мешавад. Эътирофи зарарҳои қарзии пешбинишуда, даромадҳои фоизӣ ва тағйирёбии арзиши асъори хориҷӣ дар таркиби фоида ва зарар мешавад. Вақти аз эътибор соқит намубани дорой, фоида ва зарари маҷмӯӣ дар дигар дороиҳои муштарак эътирофшуда ба фоида в зарар тасниф карда мешавад. Даромадҳои фоизӣ аз ин дороиҳои молиявӣ бо истифода аз усули меъёри самараноки фоизӣ ба “Даромадҳои фоизӣ” ҳамроҳ карда мешавад.

Дороиҳои молиявӣ, ки бо арзиши одилона тавассути фоида ва зарар баҳо дода мешавад:

Муассиса дороиҳои молиявӣ, ки бо арзиши одилона тавассути фоида ва зарар баҳо дода мешавад ҳамон дороиҳои молиявиеро ворид мекунад, ки ба шартҳои ки бо арзиши истехлоқӣ баҳо дода шаванда ва бо арзиши одилона тавассути дигар даромади муштарак (ДДМ) баҳо дода шаванда мутобиқ нест. Фоида ва зарари сармоягузори қарзӣ, ки бо арзиши одилона тавассути фоида ва зарар баҳо дода мешаванд ва ба таркиби воситаҳои ҳеджунонӣ дохил намешаванд дар ҳисобот оиди фоида ва зарар ҳамчун “Даромадҳои софи тиҷоратӣ” дар ҳамон даврае, ки пайдо шуданд инъикос менамояд. Даромадҳои фоизӣ аз ин дороиҳои молиявӣ бо истифода аз усули меъёри самараноки фоизӣ ба “Даромадҳои фоизӣ” ҳамроҳ карда мешавад.

Ҳангоми эътирофи аввалияи дорои молиявӣ Муассиса метавонад бо хоҳиши худ, бе ҳуқуқи аз нав таснифкунӣ, ҳамчун бо арзиши одилона тавассути фоида ва зарар баҳо додешаванда тасниф кунад, агар ин барои бартараф ё куллан кам намудани пайдарҳам набудани муносибат ба баҳодихӣ ва эътирофи дороиҳои молиявӣ, ки минбаъд аз якҷанд асосҳои баҳодихии дорой ё ўҳдадорӣ инчунин фоида ва зарари бо он вобаста ба вучуд меомад.

Дороиҳои молиявии ба ягон категория муайян нашуда ба категорияи дороиҳое, ки бо арзиши одилона тавассути фоида ва зарар баҳо дода мешавад, ворид карда мешавад.

Азнавгурӯҳбандӣ

Муассиса дороиҳои молиявиرو танҳо ва танҳо ҳангоми ба бизнес-моделҳои барои идоракунии дороиҳои молиявӣ истифодашаванда, ки ба дороиҳои мазкур таъсир мерасонанд, тағйирот ворид намудан, ва агар ин тағйирот нисбат ба амалиётҳои Муассиса назаррас бошад, азнавгурӯҳбандӣ карда мешавад. Агар Муассиса дороиҳои молиявиру азнавгурӯҳбандӣ кунад, азнавгурӯҳбандӣ дурнамоёна аз рӯзи азнавгурӯҳбандӣ амалӣ мешавад. Муассиса фоида, зарар ё фоизҳои пеш эътироф намудаашро аз нав ҳисоб намекунад.

Қатъ намудани эътирофкунии дороиҳои молиявӣ

Отражение финансового актива (или, если применимо, части финансового актива или части группы аналогичных финансовых активов) прекращается, когда:

- амалидошти ҳуқуқҳо барои гирифтани воситаҳои пулӣ аз дорой қатъ гардид;
- Муассиса ҳуқуқҳои худро барои гирифтани воситаҳои пулӣ аз дорой таҳвил намуд ва ё ҳуқуқи гирифтани воситаҳои пулиро аз дорой дар ихтиёри худ монду ўҳдадорӣ пардохти онҳоро ба тарафи сеюм бе таъхири назаррас тибқи созишнома дар бораи «гузариш» ба зиммаи худ гирифт; ва
- Муассиса ё (а) тамоми хавфу фоидаҳоро аз рӯи дорой таҳвил намуд, ё (б) тамоми хатару фоидаҳоро на таҳвил намуду на дар ихтиёри худ монанд, вале назоратро аз рӯи дороиҳо таҳвил кард.

Тағйир додани гардиши пулии дар шартнома пешбинишуда

Дар ҳолатҳое ки Муассиса гардиши пулии дар шартнома пешбинишудаи дороиҳои молиявиру азнав дида мебарояд ё тағйир додани мешавад, Муассиса то чи андоза назаррас будани тағйирот нисбати шартҳои пештараро баҳо медиҳад.

Агар шартҳо фарқияти назаррас дошта бошанд, Муассиса эътирофи дороии молиявии пештараро қатъ карда дороии молиявии навро бо баҳодиҳии одилона эътироф менамояд ва барои дороии молиявӣ меъёри фоизи самаранокро аз нав ҳисоб менамояд. Сана ҳангоми дубора дида баромадани беқурбашивӣ санаи азнавдидабароии шартҳо ба шумор меравад, аз ҷумла бо мақсади муайян намудани он, ки баландшавии назарраси хавфи қарзиро дорост ё не. Аммо Муассиса инчунин оё дороии молиявии эътирофшуда аз аввал беқурбшуда ҳисобида шуданашонро баҳо медиҳад, махсусан дар ҳолатҳое, ки азнавдидабарой бо он асоснок карда шуда буд, ки мизоҷ пардохти аз аввал маслиҳаткардашударо пардохт карда натавонист. Фарқияти арзиши тавозунии дороиҳои молияви дар ҳисобот оиди фоида ва зарар нишон дода мешаванд.

Агар шартҳо тағйироти назаррас надошта бошанд, азнавдидан ё тағйирот ба беэтиборӣ оварда намерасонад, Муассиса меъёри фоизи самаранокро аз рӯи тағйирот ҳисоб менамояд, таъсирот ба даромади фоизӣ ҳамроҳ эътироф карда мешавад.

Агар тағйирот мувофиқи методологияи ҳисоби зарари пулии пешбинишаванда ба баландшавии назарраси хавф оварда расонад, таъсироти тағйироти шартнома ба ҳисоб кардани беқурбшавӣ, мувофиқи методологияи таъсир мерасонад, дар Тавзеҳоти 17 пешниҳод шудааст.

Гуруҳбандӣ ва баҳисобгирии минбаъдаи уҳдадориҳои молиявӣ

Муассиса ҳамаи уҳдадориҳои молиявиро ҳамчун бо пайгирии нархи истехлоқӣ баҳододашаванда гуруҳбандӣ карда менамояд, ба истиснои:

а) уҳдадориҳои молиявӣ бо арзиши одилона тавассути фоида ва зарар баҳододашаванда; Чунин уҳдадорӣ, бо уҳдадориҳои воситаҳои маҳсулӣ буданашон, минбаъд бо арзиши одилона баҳо дода мешаванд;

б) уҳдадориҳои молиявӣ, ки дар ҳолате пайдо мешаванд, ки интиқоли дороии молиявӣ барои қатъ кардани эътирофкунӣ ё вақте ки омилҳои баҳисобгирии иштироки давомдор истифода мешавад, ба талаботҳои ҷавобгӯ нестанд;

в) шартномаи кафолати молиявӣ ва уҳдадориҳои пешниҳоди қарз бо меъёри фоизӣ аз меъёри бозорӣ паст бошад. Баъди эътирофи аввал чунин шартномаҳо бояд минбаъд аз бузургии зиёдтарини зерин баҳо дода шаванд:

i. маблағи ташкил намудани захираҳои Муассиса бо зарар баҳододашуда;

ii. маблағи аз аввал эътирофшуда бо тарҳи маблағи умумии даромад, агар ҷой дошта бошад;

г) ҷуброни шартӣ, ҳангоми яқоя кардани тичорат эътироф кардани харидор. Ин шартӣ ҷуброн намудан минбаъд бо арзиши одилона баҳо дода шуда, тағйироти он дар фоида ва зарар эътироф карда мешаванд;

Ҳангоми эътирофи аввалини уҳдадориҳои молиявӣ Муассиса метавонад бо хоҳиши худ бе ҳуқуқи баъдан азнавгуруҳбандӣ кардан, ҳамчун бо арзиши одилона баҳодиҳӣ тавассута фоида ва зарар гуруҳбандӣ кунанд.

Ҳисоббаробаркунии дороиҳо ва уҳдадориҳои тарафайн

Дороиҳо ва уҳдадориҳои молиявӣ Муассиса ҳисоббаробаркунии тарафайн мешавад ва дар ҳисобот оид ба ҳолати молиявӣ дар ҳолате дар шакли пӯшида нишон дода мешаванд, ки агар барои ин асосҳои ҳуқуқӣ ва тарафҳо оид ба идоракунии нетто – асос ё дар як вақт фурухтан ва иҷрои уҳдадориро ният дошта бошанд.

Аз эътибор соқит кардани уҳдадориҳои молиявӣ

Уҳдадориҳои молиявӣ (ё қисми он) дар ҳисоббаробаркунӣ ва ҳисоботҳои молиявӣ аз эътибор соқит карда мешавад, ки агар:

(а) маблағи ҷавобгӯ ба кредитор баргардонида мешавад, умуман бо пули нақд, дигар дороиҳои молиявӣ, молҳо ё хизматрасони,

(б) қарздор аз масъулаияти аввалаи худ нисбат ба уҳдадориҳои молиявӣ озод мешавад, ҳамчун натиҷаи расмиёти ҳуқуқи ё натиҷаи қарори кредитор.

Шартҳои назаррас тағйирёфта ҳисоб мешаванд, агар арзиши ҷорӣ холиси гардиши воситаҳои пулӣ дар шартҳои нави маблағгузорӣ бо истифодаи меъёри самаранокӣ фоизи аввала (яъне бо воситаи аввалаи қарзӣ) ба ҳисоб гирифташуда аз 10 фоизи арзиши ҷорӣ холиси пардохтҳои боқимонда бо воситаи қарзии аввала мувофиқи шартҳои пештар амалкунанда кам набошад.

Воситаҳои пулӣ ва муодилҳои онҳо

Воситаҳои пулӣ ва муодилҳои онҳо воситаҳои пулии хазина, воситаҳои дар бонкҳо буда ва сармоягузориҳои бозоргири кутухмуддатро дар бар мегиранд, ки онҳо дар муддати кӯтоҳ озодона дар ҳаҷми марбута ба воситаҳои пулии нақд табдил дода мешаванд.

Қарзҳои ба мизочон додашуда

Қарзҳои ба мизочон додашуда дороиҳои молиявие мебошанд, ки онҳо воситаҳои маҳсулии молиявии дорои ҷараёни пулии устувор ё муайяншаванда, ки нархгузориҳои бозорӣ надоранд, маҳсуб намегарданд, ба истиснои дороиҳое, ки ба категорияҳои дигари воситаҳои молиявӣ тасниф карда мешаванд.

Қарзҳое, ки Муассиса пешниҳод мекунад, дар баҳисобгирӣ нахуст аз рӯи арзиши одилонае инъикос мегарданд, ки ба он хароҷоти амалиёти бевосита бо харидорӣ ё таъсиси чунин дороиҳои молиявӣ вобастабуда зам карда мешаванд. Дар сурате, ки агар арзиши одилонаи воситаҳои пешниҳодгардида баробари арзиши одилонаи қарз набошад (масалан, дар ҳолати пешниҳодкунии қарз аз рӯи меъёре, ки аз меъёри бозорӣ пасттар аст), фарқияти байни арзиши одилонаи воситаҳои пешниҳодгардида ва арзиши одилонаи қарз дар рафти эътирофи нахустини қарз ҳамчун зарар инъикос карда шуда, дар ҳисобот оиди фоида ё зарар ва даромади муштарак мутобиқи хусусияти ин зарарҳо пешниҳод карда мешавад. Минбаъд қарзҳо аз рӯи арзиши истехлоқӣ бо истифода аз усули меъёри самараноки фоизӣ инъикос мегарданд. Қарзҳое, ки ба мизочон пешниҳод мегарданд, бо тарҳи хароҷоти захираҳо барои беқурбшавӣ инъикос карда мешаванд.

Аз ҳисоб баровардани қарзҳо ва воситаҳо

Дар сурати ғайриимкон будани ситонидани қарзҳои пешниҳодгардида, аз ҷумла бо роҳи ба таъминот табдил додани ситониш, онҳо аз ҳисоби захираҳое, ки барои беқурбшавӣ пешбинӣ шудаанд, аз ҳисоб бароварда мешаванд. Баъди аз ҷониби роҳбарияти Муассиса ҷиҳати ситонидани маблағҳои ба Муассиса тааллуқдошта андешидани тамоми ҷораҳои зарурӣ ва фуруҳтани таъминоти кафолатии нақдӣ қарзҳо ва воситаҳои пешниҳодгардида аз ҳисоб бароварда мешаванд. Ҷуброни минбаъдаи маблағҳои аз ҳисоб баровардашуда дар ҳисоботи маҷмуии дар бораи даромади муштаракӣ давраи ҷубронкунӣ ҳамчун камшавии хароҷотҳои ба беқурбшавии дороиҳои молиявӣ вобастабуда инъикос карда мешавад.

Захираи беқурбшавӣ аз рӯи талафотҳои чашмдошти қарзи

Муассиса захираи беқурбшавиро аз рӯи талафотҳои чашмдошти қарзи (минбаъд «ТЧҚ») тибқи қарзҳои додашуда эътироф мекунад. Муассиса ин зарарҳоро барои ҳар як санаи ҳисоботӣ бо роҳи арзёбии далелҳои объективӣ оид ба арзонкунӣ эътироф менамояд. Модели арзёбии активҳои молиявии арзонкунӣ арзёбии зарарҳои қарзии дар гумон бударо бо тақсимот ба онҳое, ки дар давоми 12 моҳ пешбинӣ мешаванд ва ба онҳое дар давоми ҳамаи муҳлати амали активҳои молиявӣ гумон меравад, пешбинӣ менамояд.

Модели зарарҳои пешбинишудаи Муассиса аз рӯи принципҳои зерин сохта шудааст:

Марҳилаи 1: Зарарҳои қарзии пешбинишуда, ки дар ҳолати беқурбшавии имкондошта дар давоми 12 моҳи санаи ҳисоботӣ пайдо мешаванд;

Марҳилаи 2: Зарарҳои қарзии пешбинишуда, ки ҳангоми беқурбшавии имкондошта дар давоми давраи ҳадди ниҳии шартномавӣ, ки дар давоми он ба қарздиҳанда таваккали қарзӣ таҳдид мекунад, пайдо мешавад.

Марҳилаи 3: Зарарҳои қарзии пешбинишуда, ки ҳангоми беқурбшавии имкондошта дар давоми давраи ҳадди ниҳии шартномавӣ пайдо мешавад, дар ин ҳолат даромади фоизӣ аз рӯи миқдори сифатнок ба арзиши тавозун бо нигоҳ доштани захираи ташаккулифта ба ҳисоб гирифта мешавад.

Арзёбии зарарҳои қарзии пешбинишуда ҳисоби объективиро, ки ба сатҳи болоравии эҳтимоли инъикос мекунад, ки он тавассути арзёбии як қатор имкониятҳои натиҷавӣ муайян карда мешавад.

Муассиса зарарҳои қарзии пешбинишуда аз рӯи инструменти молиявӣ арзёбӣ менамояд, ки он инҳоро инъикос мекунад:

маблағи дуруст ва санҷидашуда бо назардошти эҳтимолият, ки бо роҳи арзёбии ҳаҷми натиҷаҳои имкондошта муайян карда шудааст;

- а) арзиши муваққати пул; ва
- б) иттилооти асоснок ва тасдиқшуда дар бораи рӯйдодҳои қаблӣ, шароитҳои ҷорӣ ва шароитҳои иқтисодии тахминии минбаъда, ки ба санаи ҳисоботӣ бе хароҷоти аз ҳад зиёд ё кӯшишҳо дастрас мебошанд.

Муассиса барои зарарҳои қарзии эҳтимоли аз рӯи инструментҳои молиявӣ, ки ба категорияи арзёбишаванда аз рӯи арзиши одилона бо инъикоси тағйироти он дар таркиби даромад ва зарарҳо дохил намешаванд, захираи арзонкунӣ таъсис медиҳад, аз ҷумла:

- активҳои молиявӣ, ки инструментҳои қарзӣ мебошанд;
- қарзи дебиторӣ аз рӯи иҷораи (молиявӣ);
- шартномаҳои кафолатии молиявии додашуда; инчунин
- уҳдадорӣҳои аз рӯи қарз додашуда.

Зарарҳо аз арзонкунӣ тибқи маблағгузорӣ дар инструментҳои ҳиссаӣ дар ҳисоббаробаркунӣ инъикос намешаванд.

Ҷамъият захираи арзёбишударо барои зарарҳо дар давоми мӯҳлати зарарҳои қарзии эҳтимоли, ба истиснои инструментҳои зерин, ки барои онҳо чунин зарарҳо ҳамчун зарараҳои қарзии пешбинишуда дар давоми 12 моҳ ба ҳисоб гирифта мешаванд, аз ҷумла:

- коғазҳои арзишноки қарзии инвеститсионӣ, ки ҳамчун таваккали ками қарзӣ ба санаи ҳисоботӣ муайян карда мешаванд; ва
- дигар инструментҳои молиявӣ (ғайр аз қарзҳои дебиторӣ), ки аз рӯи онҳо таваккали қарзӣ баъди инъикоси ибтидоии онҳо дар ҳисоббаробаркунӣ ба таври назаррас боло нарафтанд.

Захираи арзёбишуда оид ба зарарҳо барои қарзи дебиторӣ аз рӯи иҷораи (молиявӣ) ҳамеша барои тамоми мӯҳлати эҳтимолии зарарҳои кредитӣ ба ҳисоб гирифта мешавад.

Муассиса чунин мешуморад, ки коғази арзишноки қарзӣ таваккали ками қарзӣ дорад, агар рейтинг қарзӣ ба мафҳуми эътирофшудаи байналмилалӣ «дараҷаи инвеститсионӣ» мувофиқат наояд.

Зарарҳои қарзии пешбинишуда дар давоми 12 моҳ дар худ як қисми зарарҳои қарзии эҳтимолиро таҷассум мекунанд, ки дар натиҷаи беқурбшавӣ аз рӯи инструменти молиявӣ дар давоми 12 моҳ баъди санаи ҳисоботӣ пайдо мешаванд.

Зарарҳои қарзии пешбинишуда дар худ бо назардошти эҳтимолияти арзёбии зарарҳои қарзии мувофиқ инъикос наменоянд. Онҳо ба таври зерин арзёбӣ мешаванд:

- барои активҳои молиявие, ки дар санаи ҳисоботӣ активҳои молиявии арзоншуда намебошанд: ҳамчун арзиши овардашудаи ҳамаи арзишҳои пулие, ки аз рӯи онҳо гирифта нашудаанд (ё худ бақияи анбӯҳи пулҳое, ки гирифтани онҳоро муассиса аз рӯи шартнома пешбинӣ наменояд ва онҳое, ки Муассиса умеди гирифтани дорад);
- барои активҳои молиявие, ки дар санаи ҳисоботии активҳои қарзӣ арзоншуда мебошанд: ҳамчун бақияи байни арзиши умумии тавозунӣ ва арзиши овардашудаи анбӯҳи пулҳои эҳтимолиан минбаъд воридшаванда;
- барои уҳдадорӣҳои аз рӯи пешниҳоди заёмҳо: ҳамчун арзиши овардашудаи бақия дар байни анбӯҳи пулҳо, ки шартнома пешбинӣ намуда, дар ҳолати истифодаи уҳдадорӣ оид ба додани заём ва анбӯҳи пулҳо ба Муассиса тааллуқдоранд ва Муассиса умеди гирифтани онҳоро дорад; инчунин;
- барои шартномаҳои кафолатии молиявӣ: ҳамчун пардохтҳои пешбинишуда, ки ба зарардида ҷуброн мешавад, бо нигоҳ доштани ҳама гуна маблағе, ки Муассиса аз рӯи тартиби ҷарима умеди гирифтани онҳоро дорад.

Тағйирёбии талафотҳои қарзии ҷашмдошт бо истифодаи ҳисоби захира ба фоида гузаронида мешавад. Дороиҳои дар тавозун инъикос ёфта ба миқдори талафоти қарзии ҷашмдошт кам карда мешаванд. Омилҳои, ки Муассиса ҳангоми таҳқиқи беғаразонаи муайян намудани гувоҳҳои ба вучуд омадани талафот аз беқурбшавӣ арзёбӣ наменояд инҳоро дар бар мегиранд: маълумот оиди бозоргирии қарздор ё эмитент, қобилияти қарзсупории онҳо, хавфҳои тижоратӣ ва молиявӣ,

сатҳ ва тамоюли иҷро нагардидани ўҳдадориҳо нисбат ба дороиҳои моливи шабех, шароит ва тамоюли иқтисодии пешгувандаи миллӣ ва маҳалӣ, ва инчунин арзиши одилонаи таъминот ва кафолатҳо. Ҳамин ва дигар омилҳо дар алоҳидагӣ ё ҳамъ ба таври васеъ гувоҳҳои беғаразона барои эътирофи талафоти чашмдошти қарзии дорои молиявӣ ё гурӯҳи дороиҳои молиявиро дар бар мегиранд.

Дар Тавзеҳоти 17 дар бораи он ки чӣ тавр арзонкунӣ оид ба зарарҳои қарзии пешбинишуда арзёбӣ мешаванд, иттилооти нисбатан муфассал вучуд дорад.

Муассиса арзёбӣ ва ҳисоббаробаркунии захираҳо оид ба арзонкунии қарзҳо мутобиқи Стандартҳои байналмилалӣ ҳисоббаробаркунии молиявӣ (IFRS) 9 «Инструментҳои молиявӣ» мегузаронад.

Воситаҳои асосӣ

Мебел, таҷҳизоти офис, воситаҳои нақлиётӣ, ва дигар дороиҳои асосӣ бо арзиши таърихӣ тарҳи арзиши истеҳлок инъикос мегарданд. Биноҳо бо арзиши азнавбаҳодашуда тарҳи арзиши истеҳлок ва ё ин ки зарари ҳамъшуда дар мавриди мавҷудияти он ба ҳисоб гирифта мешаванд. Чунин арзиш арзиши харид ва ё сохтмони биноҳо ва хароҷоти қарзӣ дар мавриди сохтмони дарозмуддатро дар бар мегирад, агар шартҳои эътироф амалӣ шудабошанд. Дар мавриди зарурияти ивазкунии ҷузъҳои асосии воситаҳои асосӣ дар фосилаҳои муайян Муассиса эътирофи ҷузъи ивазкардашударо қатъ мекунад ва ҷузъҳои нав бо муддати истифодаи муфид ва истеҳлоки мувофиқ ба эътироф гирифта мешаванд.

Афзоиши арзиш дар натиҷаи азнавбаҳодиҳӣ бевосита дар таркиби сармоя, дар захира оиди азнавбаҳодиҳии воситаҳои асосӣ ба эътироф гирифта мешавад, бо истиснои мавриде, ки он камшавии пештари воситаҳои асосиро ҷуброн мекунад, ки дар натиҷаи азнавбаҳодиҳӣ ба вучуд омадааст ва ё дар ҳисобот оиди фоида ё зарар ва даромади муштарак эътироф шудааст, дар ин маврид вай дар ҳисобот оид ба фоида ё зарар ва даромади муштарак ба ҳисоб гирифта мешавад. Камкунии арзиш дар натиҷаи азнавбаҳодиҳӣ дар ҳисобот оид ба фоида ё зарар ва даромади муштарак эътироф карда мешавад, бо истиснои мавриде, ки он афзоиши пештари воситаҳои асосиро ҷуброн мекунад ва дар захира оид ба азнавбаҳодиҳии воситаҳои асосӣ ба ҳисоб гирифта шудааст.

Истеҳлок аз рӯи арзиши тавозунии воситаҳои асосӣ, бо мақсади аз ҳисоб баровардани дороиҳо дар давоми мӯҳлати истифодабарии муфид, ҳисоб карда мешавад. Ҳисобкунии истеҳлок дар асоси усули ростхатта бо истифодабарии меъёрҳои зеромада ба амал меояд:

Таҷҳизоти офисӣ	20%
Мебел	20%
Дигарҳо	20%

Истеҳлоки беҳдошти моликияти баичорагирифташуда дар давоми мӯҳлати истифодаи муфиди ин намуди дороиҳо ҳисоб карда мешавад. Хароҷотҳо оиди таъмири ҷорӣ ва асосӣ (капиталӣ) дар ҳисобот оиди фоида ё зарар ва даромади дигари муштарак дар ҳайати хароҷотҳои амалиётӣ дар давраи ба воқеъ омадани онҳо ба шарте нишон дода мешаванд, ки онҳо ба талаботҳои капитализатсия ҷавобгӯ набошанд.

Ба ҳар санаи ҳисоботӣ Муассиса месанҷад, ки оё арзиши тавозунии воситаҳои асосӣ аз арзиши барқароркунии онҳо бештар аст ё не. Арзиши барқароркунӣ нишондиҳандаест, ки аз арзиши одилона бо назардошти нигоҳ доштани хароҷоти барои фурӯш сарфгардида ва арзиши истеъмоли калонтар аст. Дар сурати аз арзиши барқароркунии худ афзун гардидани арзиши тавозунии воситаҳои асосӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ Муассиса арзиши тавозунии воситаҳои асосиро то ба сатҳи арзиши барқароркунии онҳо кам мекунад. Баъди инъикоскунии зарар аз беқурбшавии ба миён омада, баровардҳои истеҳлоқӣ аз рӯи воситаҳои асосӣ дар давраҳои минбаъда тасҳеҳ карда мешаванд, то ин ки арзиши тавозунии дороиҳо бо назардошти тарҳи арзиши боқимонда (агар он пешбинӣ карда шавад) тариқи баробар дар давоми мӯҳлати боқимондаи истифодабарии муфид тақсим карда шавад.

Дар мавриди аз тавозун баровардани воситаҳои асосии азнавбаҳодашуда, ҳамъи мутобиқи онҳо, ки дар захира оид ба азнавбаҳодиҳии воситаҳои асосӣ ба ҳисоб гирифта шудаанд ба таркиби даромади тақсимношуда гузаронида мешаванд.

Ичора

Ичораи амалиётӣ - Муассиса ҳамчун ичорагир

Ичораи амволе, ки дар он ичорадеҳ воқеан хавфҳо ва фоидаи ба моликияти ба ичора гирифташуда вобастаро дар худ нигоҳ медорад, ҳамчун ичораи амалиётӣ тасниф карда мешаванд. Пардохтҳо аз рӯи ичораи амалиётӣ ҳамчун хароҷот ба тариқи мустақим дар мӯҳлати ичора эътироф карда мешаванд ва ба дигар хароҷоти амалиётӣ дохил карда мешаванд.

Андоз аз фоида дар давраи ҷорӣ

Маблағи хароҷот барои андоз аз фоида дар давраи ҷорӣ бо назардошти ҳаҷми фоидаи андозбандишавандае, ки дар давоми сол ба даст оварда шудааст, муайян карда мешавад. Фоидаи андозбандишаванда аз фоидаи софе, ки дар ҳисобот оиди фоида ё зарар ва даромади дигари муштарак инъикос гардидааст, фарқ мекунад, чунки он моддаи даромадҳо ё хароҷотро, ки барои андозбандӣ ё хароҷот бо мақсади андозбандӣ дар солҳои дигар пешбинӣ шудааст, дар бар намегирад, инчунин моддаҳои андозбандинашавандаи бо мақсади андозбандӣ ба ҳисоб гирифтанишавандаро истисно мекунад. Ҳисобкунии хароҷоти Муассиса барои андоз аз фоида дар соли ҷорӣ бо истифода аз меъёри андоз, ки дар давоми давраи ҳисоботӣ ворид карда шудааст, ба амал оварда мешавад.

Андоз аз фоидаи мавқуфгузошташуда

Андози мавқуфгузошташуда дар асоси усули баҳисобгирии тавозунӣ инъикос гардида, талабот ё ўҳдадорихоро оид ба андоз аз фоида ифода мекунад, ки он дар асоси фарқият байни арзиши тавозунии дороиҳо ва ўҳдадорихоро ва маълумотҳои марбути баҳисобгирии андозӣ, ки барои ҳисобкунии фоидаи андозбандишаванда истифода мегардад, ҳисоб карда мешавад. Ўҳдадорихои андозии мавқуфгузошташуда одатан дар нисбати тамоми фарқиятҳои замонӣ, ки фоидаи андозбандишавандаро афзун мегардонанд, инъикос меёбанд, талаботҳои мавқуфгузошташудаи андозӣ бошанд, бо назардошти эҳтимолияти дар оянда ба миён омадани фоидаи андозбандишаванда барои ба ҳисоб гирифтани дороиҳои марбути андозӣ инъикос карда мешаванд. Чунин талаботу ўҳдадорихои андозӣ дар сурате дар ҳисоботи мазкури молиявӣ инъикос намегарданд, ки агар фарқиятҳои замонӣ бо обрӯи эътибори касбӣ вобаста буда, дар натиҷаи эътирофи аввалияи (ғайр аз муттаҳидшавии Бонкҳо) талаботу ўҳдадорихои дигар дар чаҳорҷӯбаи амалиётӣ, ки ба ҳаҷми фоидаи андозбандишаванда ё муҳосибӣ таъсир намерасонанд, ба миён омада бошанд.

Ўҳдадорихои андозии мавқуфгузошташуда бо назардошти фарқиятҳои замони андозбандишаванда инъикос карда мешаванд, дар ин вақт Муассиса имконият пайдо мекунад, ки мӯҳлати бозгардони фарқияти замони назорат намояд ва эҳтимолияти пайдо мешавад, ки ин фарқияти замонӣ дар ояндаи наздик тағйир намеёбад. Дороиҳои мавқуфгузошташудаи андозие, ки дар натиҷаи бароварди фарқияти замони бо ҳамин гуна сармоягузориву ҳиссаҳо вобаста буда ба миён меоянд, танҳо дар ҳаҷме, ки фоидаи кифояи андозбандишаванда ба даст омада метавонад, эътироф мегарданд, аз ҳисоби ин фоида имтиёзҳое, ки ба фарқияти замонӣ алоқаманданд, истифода гардида, интизорӣ меравад, ки онҳо дар ояндаи наздик бекор карда мешаванд.

Арзиши тавозунии дороиҳои андозии мавқуфгузошташуда дар ҳар санаи ҳисоботӣ тафтиш карда шуда, дар ҳаҷме, ки имконияти ба даст овардани фоидаро аз талаботи андозӣ, ки барои ҷуброни пурра ё ҷузъии дорой кифоя аст, истисно мекунад, кам карда мешавад.

Андозҳои мавқуфгузошташуда аз рӯи меъёрҳое, ки тибқи пешбинӣ дар давраи бозпардохти қарз ё фуруши дорой истифода мегарданд, ҳисоб карда мешаванд. Андозҳои мавқуфгузошташуда, ба истиснои ҳолатҳое, ки бо моддаҳои бевосита ба сармоя тааллуқдошта алоқаманд мебошанд, дар ҳисобот оид ба даромади муштарак инъикос карда мешаванд, дар ин сурат андозҳои мавқуфгузошташуда низ дар таркиби сармоя инъикос карда мешаванд.

Муассиса баҳисобгирии мутақобилаи талаботҳои мавқуфгузошташудаи андозӣ ва ўҳдадорихои мавқуфгузошташудаи андозиро ба амал оварда, дар ҳисоботи мазкури молиявӣ фарқияти натиҷавиро дар сурате инъикос менамояд, ки агар:

- Муассиса барои ба муқобили ӯҳдадориҳои ҷорӣ андозӣ ба амал овардани баҳисобгирии талаботҳои ҷорӣ андозӣ ҳуқуқи қонунӣ дорад; ва
- талаботҳои мавқуфгузошташудаи андозӣ ва ӯҳдадориҳои мавқуфгузошташудаи андозӣ ба андоз аз ғоида тааллуқ доранд, ки он аз ҷониби ҳамон як мақомоти андозӣ аз ҳамон як субъекти андозбандишаванда ситонида мешавад.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки фаъолияти Муассиса ин ҷо сурат мегирад, талабот бобати ҳисобкунӣ ва пардохти андозҳои гуногун мавҷуд аст, ки онҳо илова ба андоз аз ғоида нисбати фаъолияти Муассиса истифода карда мешаванд.

Ҷҳдадориҳои шартӣ

Ҷҳдадориҳои шартӣ дар тавозуни муҳосибӣ эътироф намешаванд, вале дар ҳисоботи мазкури молиявӣ шарҳ меёбанд, ба истиснои ҳолатҳое, ки эҳтимолияти беруншавии воситаҳо дар натиҷаи пардохти онҳо кам аст. Дорони шартӣ дар тавозуни муҳосибӣ эътироф карда намешавад, лекин дар ҳисоботи молиявӣ дар сурати эҳтимолияти воридшавии манфиатҳои иқтисодӣ эзоҳ дода мешавад.

Ҷҳдадориҳои шартӣ, ки хосияти қарзӣ доранд

Дар рафти иҷроиши фаъолияти хоҷагидорӣ ҷорӣ Муассиса ба худ ӯҳдадориҳои шартӣ хосияти қарзидоштаро қабул мекунад, ки хати қарзии истифоданашуда, аккредитивҳо ва кафолатҳоро дар бар мегирад, ва дигар шаклҳои суғуртакуниро пешниҳод менамояд.

Кафолатҳои молиявӣ ин созишномаҳое мебошанд, ки Муассиса ро ӯҳдадор мекунад, ки пардохтҳои мӯянро ба ҷо орад, то ки ба дорандаи кафолатҳои молиявӣ талафоте ки дар натиҷаи аз тарафи ӯҳдадори муаян дар мӯҳлати мӯтобиқи шартҳои созишнома муайяншуда пардохт карда нашуда буд пушонида шавад.

Ҷҳдадорӣ аз рӯи кафолати молиявӣ аввалан бо арзиши одилона ба назардошти хароҷотҳои алоқаманд аз руи амалиёт эътироф мешавад ва дар натиҷа бо яке аз ду арзиши бузургтар эътироф мешавад: ҷамъе ки аввалан ба назардошти истехлоки ғуншуда эътироф шудааст ё ин, ки бо миудори захира оид ба талафоти ҷашмдошт нисбат ба кафолати мазкур. Захираҳо оид ба талафоти ҷашмдошт нисбат ба кафолатҳои молиявӣ ва дигар ӯҳдадориҳои, ки хосияти қарзӣ доранд ҳамон вақт эътироф мешаванд, агар эҳтимолияти ба вучуд омадани талафот ва миқдори ҷунин талафот ҷиддан ҳисоб карда шаванд, мавҷуд аст.

Саҳмҷудокуниҳо аз бӯҷаи шаҳри Душанбе

Саҳмҷудокуниҳо аз бӯҷаи шаҳри Душанбе барои маблағгузориҳои Муассиса ва фаъолияти он дар қисмати дорониҳои софи ҳисоботи оиди вазъи молияви инъикос мегардад.

Ҷҳдадориҳои нафақавӣ

Мӯтобиқи талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон Муассиса маблағи пардохтҳои нафақавиро аз музди меҳнати кормандон боздошта, онҳоро ба фонди нафақавии давлатӣ мегузаронад. Низоми мавҷудаи таъминоти нафақавӣ ҳисобу китоби пардохтҳои ҷорӣ кордиҳандаро ҳамчун фоиз аз пардохтҳои ҷорӣ умумӣ ба кормандон пешбинӣ мекунад. Ҷунин хароҷот дар даврае, ки ба он пардохтҳои марбута ба кормандон тааллуқ доранд, эътироф карда мешаванд. Ҷангоми ба нафақа баромадан тамоми пардохтҳои нафақавӣ аз ҷониби фонди нафақавии дар боло ишорагардида ба амал оварда мешаванд. Муассиса ғайр аз иштирок дар низоми давлатии нафақавии Ҷумҳурии Тоҷикистон дигар ягон нақшаи иловагии таъминоти нафақавӣ надорад. Ғайр аз ин, Муассиса ба кормандон пас аз ба нафақа баромаданашон ягон имтиёз пешниҳод наменамояд ва ё имтиёзи назаррасе, ки пардохти маблағро талаб мекунад, надорад.

Эътирофи даромадҳо ва хароҷотҳо

Эътирофи даромад ва хароҷоти фоизӣ

Даромаду хароҷоти фоизӣ аз рӯи принципи ҳисобкунӣ инъикос ёфта, бо усули самараноки меъёри фоизӣ ҳисобу китоб карда мешаванд. Усули самараноки меъёри фоизӣ усуле мебошад, ки аз ҳисобкунии арзиши истехлоки дорони молиявӣ ё ӯҳдадориҳои молиявӣ (ё гурӯҳи дорониҳои

молиявӣ/гурӯҳи ўҳдадориҳои молиявӣ), инчунин ба давраи марбута вобаста намудани даромади фоизӣ ё хароҷоти фоизӣ иборат мебошад.

Меъёри фоизи самаранок меъёри фоизие мебошад, ки тавассути он пардохтҳои интизоришавандаи оянда ё воридоти воситаҳои пулӣ дар давоми муҳлати пешбинишудаи дороиҳо ва ўҳдадориҳои молиявӣ ба арзиши умумии тавозунии дороии молиявӣ ё арзиши истеҳлоқшудаи ўҳдадориҳои молиявӣ оварда мерасонанд.

Агар дороии молиявӣ ё гурӯҳи дороиҳои молиявии якҷинса дар натиҷаи беқурбшавӣ аз ҳисоб бароварда шуда бошанд (қисман аз ҳисоб бароварда шуда бошанд), даромади фоизӣ бо назардошти меъёри фоизие муайян карда мешавад, ки он барои тахфифи воридоти минбаъдаи пулӣ ҷиҳати аз ҳисоб баровардани зарарҳои аз беқурбшавӣ бамиёномада истифода мегардад.

Фоизҳои аз дороиҳо бадастомада ва аз рӯи арзиши одилона арзёбишаванда ҳамчун даромади фоизӣ тасниф мегарданд.

Эътирофи хароҷоти комиссияӣ

Комиссияҳо барои кушодани суратҳисобҳои қарзӣ, инчунин барои хароҷоти марбути мустақиме, ки бо пешниҳодкунии қарзҳо вобастаанд, ҳамчун тасҳеҳоти меъёри самаранокӣ фоизӣ аз рӯи қарзҳо инъикос карда мешаванд.

Усули азнавҳисобкунии асъори хориҷӣ

Воситаҳои пулӣ ва ўҳдадориҳои дар асъори хориҷӣ ифодаёфта тибқи қурби марбути мубодилавие, ки ба санаи 31 декабр муқаррар карда шудааст, дар сомони аз нав ҳисоб карда мешаванд. Амалиётҳо бо асъори хориҷӣ аз рӯи қурби баҳисобгирӣ, ки дар санаи амалиётгузаронӣ муқаррар шудааст, инъикос карда мешаванд. Даромаду зарарҳое, ки аз чунин ивазкунӣ ба миён меоянд, дар ҳисобот оиди фоида ё зарар ва даромади дигари муштарак ба даромади соф аз рӯи амалиётҳо бо асъори хориҷӣ ворид карда мешаванд.

Қурби мубодилавӣ

Дар поён қурбҳои мубодилавие, ки дар охири сол амал мекарданд ва Муассиса онҳоро дар рафти таҳияи ҳисобот истифода кардааст, оварда мешаванд:

31 декабри соли
2020

Сомонӣ / Доллар ИМА

11.3

Ба ҳисоб гирифтани дороиҳо ва ўҳдадориҳои молиявӣ

Дороии молиявӣ ва ўҳдадориҳои молиявӣ ба ҳисоб гирифта шуда, дар тавозун маблағи ба бақия баровардашуда инъикос карда мешавад, дар ин сурат Муассиса бояд барои баҳисобгирии маблағҳои дар тавозун эътирофгардида ҳуқуқи қонунӣ дошта бошад аз рӯи маблағи ба бақия баровардашуда баҳисобгирӣ ба амал орад ё дар як вақт дороиҳоро фурӯхта, ўҳдадориҳоро иҷро намояд. Дар сурати таҳвили дороии молиявие, ки ҳамчун аз ҳисоб баровардашуда баҳогузори намегардад, Муассиса ин амалиётро ҳамчун аз ҳисоб баровардани дороии таҳвилгардида ва ўҳдадориҳои ба он мансуббуда эътироф намекунад.

Соҳаи истифодаи назарраси баҳогузори ва фарзияҳои роҳбарият

Подготовка финансовой отчетности требует от руководства Учреждения выработки оценок и допущений, влияющих на приводимые в отчетности суммы активов и обязательств Учреждения, раскрытие условных активов и обязательств по состоянию на отчетную дату и приводимые в отчетности суммы доходов и расходов за отчетный период. Руководство Учреждения проводит оценки и допущения на постоянной основе, основываясь на предыдущем опыте и ряде прочих факторов, которые считает разумными в текущих условиях. Фактические результаты могут отличаться от данных оценок. Следующие оценки и допущения представляются важными для представления финансового состояния Учреждения.

Захираҳо аз рӯи беқурбшавии қарзҳо ва ҳисобҳо барои қабул

Муассиса муттасил қарзҳои додаи худро аз нуқтаи назари беқурбшавӣ тафтиш мекунад. Захираҳои Муассиса, ки барои беқурбшавӣ пешбинӣ шудаанд, барои эътироф намудани зарарҳое, ки дар қуввони қарзӣ ва қарзҳои дебиторӣ дар натиҷаи беқурбшавӣ ба миён омадаанд, таъсис дода мешаванд. Муассиса баҳогузориҳои ҳисобиро, ки бо захираҳои барои беқурбшавии кредитҳо ва қарздории дебиторӣ пешбинишуда вобастаанд, сарчашмаи асосии номуайянии баҳогузориҳо медонад, чунки (i) онҳо ҳамеша дар зери таъсири тағйирот қарор доранд ва сабаби раванди мазкур ба он вобаста аст, ки фарзияҳо бобати нишондиҳандаҳои ўҳдадорӣҳои иҷронашуда ва баҳогузориҳои зарарҳои эҳтимолие, ки бо беқурбшавии кредитҳоро қарзҳои пасандозӣ вобастаанд, ба натиҷаҳои охири фаъолият асос меёбанд; ва (ii) ҳар гуна фарқияти назаррас байни зарарҳои баҳододашудаи Муассиса ва зарарҳои воқеӣ аз Муассисаро водор месозад захираҳое таъсис диҳад, ки онҳо ба ҳисоботи молиявӣ он дар давраҳои минбаъда таъсири назаррас расонида тавонанд.

Муассиса ақидаи роҳбариятро барои баҳогузориҳои ҳар гуна зарари аз беқурбшавӣ бамиёномада дар сурате истифода мекунад, ки агар қарзгиранда мушкилиҳои молиявӣ дошта бошад дар нисбати чунин қарзгирандагон маълумотҳои таърихӣ кам вучуд дошта бошанд. Муассиса тағйиротҳоро дар гардиши минбаъдаи воситаҳои пулӣ дар асоси таҷрибаи кории гузашта, рафтори мизочон дар давраи гузашта, маълумотҳои мавҷудае, ки тағйироти манфиро дар пардохтпазирии қарздорон дар гурӯҳи нишон медиҳанд, инчунин бо назардошти дигаршавии вазъи иқтисодии миллӣ ё маҳаллӣ, ки боиси иҷро накардани ўҳдадорӣҳои аз рӯи дороиҳо дар гурӯҳи мазкур мегарданд, баҳогузориҳои менамояд. Роҳбарият баҳогузориҳо дар асоси таҷрибаи таърихии ташаққули зарарҳое, ки ба дороиҳо бо тавсифоти хатари кредитӣ вобастаанд ва маълумотҳои воқеӣ дар бораи беқурбшавӣ истифода мекунад. Муассиса баҳогузориҳои роҳбариятро барои тасҳеҳи маълумотҳое, ки вобаста ба гурӯҳи қарзҳо мавҷуданд, бо мақсади инъикоскунии ўҳдадорӣҳои ҷорӣ дар маълумотҳои таърихӣ инъикоснаёфта истифода мекунад.

Бояд қайд кард, ки баҳодихии талафоти пешбинишудаи қарзӣ фактори субъективиро дар бар мегирад. Роҳбарияти Муассиса маблағи беқурбшавии ҳисобкардашударо барои пӯшонидани зараре, ки аз рӯи дороиҳо, ба санаи ҳисоботӣ, ба хавфҳо дучоршаванда мебошанд, бо назардошти маълумотҳои пешгӯишуда комил мешуморад, гарчанде Муассиса дар давраҳои муайян метавонад ба зараредучор шавад, ки аз захираи оид ба талафоти пешбинишудаи қарзӣ ҳисобшуда зиёдтар мебошад.

Захираҳое, ки оиди беқурбшавии дороиҳои молиявӣ дар ҳисоботи молиявӣ пешбинӣ шудаанд, дар асоси шароитҳои мавҷудаи иқтисодиву сиёсӣ муайян карда шудаанд. Муассиса тағйиротҳоро, ки дар шароити сиёсиву иқтисодии кишвар ба амал омада метавонанд ин тағйиротҳо дар давраҳои минбаъда ба захираҳои оиди беқурбшавӣ пешбинишуда чӣ таъсире мерасонанд, пешгӯӣ карда наметавонанд.

Истифодаи стандартҳои байналмилалӣ нав ва таҷдидгардидаи ҳисоботи молиявӣ

Муассиса чунин стандартҳоро тавзеҳоти нав ва ё таҷдидгардидаро, ки аз ҷониби Кумитаи Стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ ва Кумита оид ба шарҳи Стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ (КШСБҲМ) интишор гардида, дар рафти таҳияи ҳисоботи ҳарсолаи молиявӣ Муассиса дар соле, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфт, мавриди истифода қарор гирифт, истифода мекунад:

- Тағйиру иловаҳо ба СБҲМ 3 «Муттаҳидкунии тиҷоратӣ» дар ҳолати маблағгузориҳои соҳибкор ё дар ҳолати ба даст овардани танҳо як Чамъияти дороиҳоро аз ҷониби сармоягузор усулҳои баҳисобгириро муайян ва фарқ мекунад. Муттаҳидкунии тиҷоратӣ аз санаи ба даст овардани дороиҳо ё пас аз оғози давраи якуми ҳисоботи солоне ё аз 1 январи соли 2020 оғоз меёбад.
- Тағйирот ба СББ 1 «Муаррифии ҳисоботи молиявӣ» ва СББ 8 «Сиёсати баҳисобгирӣ, тағйирот дар сиёсати баҳисобгирӣ ва хатогиҳо» муайян мекунад, ки иттилоот аҳамияти муҳим дорад, агар безътиной, хатогӣ ё пинҳонкорӣ метавонад ба қарорҳое таъсир расонад, ки қорбарони асосии ҳисоботи молиявӣ умумӣ дар асоси он ҳисоботи молиявие, ки маълумоти молиявиро дар бораи ташкилоти мушаххаси ҳисоботдиҳанда пешниҳод мекунад.

Истифодаи стандартҳои нав ё таҷдидгардида ба вазъ ва натиҷаҳои молиявӣ Муассиса таъсири моддӣ накарданд.

СБҲМ-и нав ё таҷдидгардида – интишорёфта, вале то ҳол қувваи амал пайдонакарда

Муассиса стандартҳо ва тафсириҳои зеринро, ки аз ҷониби Кумитаи стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ ва Кумитаи тафсири стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ (минбаъд - "КТСБҲМ") дода шудаанд, нисбат ба ҳисоботи солони молиявӣ Муассиса барои соли, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст, истифода мебаранд:

- СБҲМ 17 «Шартномаҳои суғуртавӣ» талаб мекунад, ки ӯҳдадориҳои суғурта бо арзиши ҳозираи иҷро арзёбӣ карда шаванд ва муносибати яхелаи арзёбӣ ва пешниҳоди ҳамаи шартномаҳои суғуртаро таъмин менамояд. Ин талаботҳо барои ноил шудан ба ҳадафи баҳисобгирии мунтазами шароитҳо барои шартномаҳои суғурта таҳия шудаанд.
- Тағирот ба СБҲМ 1 «Муаррифии ҳисоботи молиявӣ» ӯҳдадориҳоро ҳамчун қорӣ ва дарозмӯҳлат тасниф менамоянд. Тағирот барои таъмини мутобиқат дар татбиқи талабот тавассути расонидани кӯмак ба Бонкҳо дар муайян кардани он, ки оё қарз ва дигар ӯҳдадориҳои санаи номуайянашон бояд дар ҳисоботи вазъи молиявӣ ҳамчун қорӣ (мӯҳлат ё эҳтимолан дар давоми як сол) ва ё гардишнопазир тасниф карда шаванд.
- Тағирот ба СБҲМ 16 «Маблағҳои асосӣ» - даромаде, ки пеш аз истифодаи мақсаднок пешбинӣ шудааст. Тағйири иловаҳо аз арзиши объекти асосӣ нигоҳ доштани ҳама гуна даромадро аз фуруши объектҳои истеҳсолшуда ҳангоми таҳвили дороиҳо дар ҳолати зарурӣ барои мувофиқи таъиноти роҳбарият пешбинӣ кардан манъ мекунад. Ба ҷои ин, Муассиса даромадро аз фуруши чунин ашё ва хароҷоти истеҳсоли онҳоро ба даромад ё хароҷот эътироф мекунад.
- Тағирот ба СБҲМ 37 «Захираҳо, ӯҳдадориҳои шартӣ ва дороиҳои шартӣ» шартномаҳои малоларвар - арзиши иҷро қарордод. Тағиротҳо нишон медиҳанд, ки "арзиши иҷроӣ" шартнома "хароҷоти бевосита ба шартнома марбут" -ро дар бар мегирад. Хароҷоте, ки мустақиман ба шартнома марбут аст ё метавонад хароҷоти афзояндаи иҷроӣ ин шартнома бошад (мисолҳо метавонанд меҳнати мустақим, мавод бошанд) ё тақсими хароҷоти дигаре, ки мустақиман ба иҷроӣ шартномаҳо марбутанд (масалан тақсими хароҷоти амортизатсия барои объекти асосие, ки ҳангоми иҷроӣ қарордод истифода мешаванд)
- Тағирот ба СБҲМ 1 «Қабули бори аввали СБҲМ» ба як ширкати фаръие, ки сархати D16 (а) -и СБҲМ 1-ро татбиқ мекунад, имкон медиҳад, ки фарқиати ҷамъшудаи асёрро бо истифода аз маблағҳое, ки Муассиса дар асоси таърихи гузариш ба СБҲМ ҳисоб кардааст, арзёбӣ намояд.
- Тағирот ба СБҲМ 9 «Воситаҳои молиявӣ» - муайян мекунад, ки Муассиса татбиқи санҷиши 10-фоизӣ дар банди В3.3.6-и СБҲМ 9 ҳангоми пардохтро бекор кардани ӯҳдадориҳои молиявӣ чӣ гуна пардохтҳоро дар бар мегирад. Ба Муассиса танҳо пардохтҳое дохил карда мешаванд, ки байни Муассиса (қарзгиранда) ва қарздиҳанда пардохтаанд ё гирифтаанд, аз ҷумла пардохтҳое, ки Муассиса ё қарздиҳанда аз номи тарафи дигар пардохт кардааст ё гирифтааст.
- Тағирот ба СБҲМ 41 «Кишоварзӣ» талаботро дар банди 22 СБҲМ 41 барои Бонкҳо оид ба истисно кардани ҷараёни нақдӣ андоз ҳангоми андозагирии арзиши одилонаи дороиҳои биологӣ бо усули арзиши қорӣ бекор мекунад. Тағирот ба СБҲМ 16 «Иҷора» Имтиёзҳои иҷораи марбут ба Covid-19 ба иҷоракорон имтиёз медиҳанд, ки оё имтиёзи иҷораи марбут ба Covid-19 тағироти иҷора аст.

Муассиса стандартҳои мазкурро баъди санаи ба амал оғоз кардани онҳо истифода бурданӣ аст.

5. ДАРОМАДИ ФОИЗӢ

Даромадҳои фоизии Муассиса барои соли, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст, тариқи зайл пешниҳод шудааст:

	Барои соли, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст.
Даромадҳои фоизӣ	
Қарзҳои ба мизочон пешниҳодгашта	456,365
Ҷамъ даромадҳои фоизӣ	456,365

6. ХАРОЧОТҲОИ КОМИССИОНӢ

Харочотҳои комиссияи Муассиса барои соле, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст, тариқи зайл пешниҳод шудааст:

	Барои соле, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст.
Пардохтҳои комиссияи Амонатбанк барои хизматрасони қарзҳо	15,144
	<u>15,144</u>

7. ТАШАККУЛИ ЗАХИРА ОИДИ БЕҚУРБШАВӢ ВА ТАЛАФОТИ ЧАШМДОШТИ ҚАРЗИИ ДОРОИҲО

Маълумот дар бораи гардиш дар захира оиди беқурбшави ва талафоти чашмдошти қарзии дороиҳо барои соле, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст, тариқи зайл пешниҳод шудааст:

	Аз рӯи воситаҳои пулӣ дар бонкҳо	Ҳамагӣ
Ба санаи 31 декабри соли 2019	-	-
Ташаккул	210,067	210,067
Ба санаи 31 декабри соли 2020	<u>210,067</u>	<u>210,067</u>

8. ХАРОЧОТҲОИ АМАЛИЁТӢ

Харочотҳои амалиётии Муассиса барои соле, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст, тариқи зайл пешниҳод шудааст:

	Барои соле, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст.
Музди меҳнат ва андозҳои ба он алоқаманд	95,257
Истеҳлоки воситаҳои асосӣ и дороиҳои ғайримодӣ	21,661
Харочотҳои коммуналӣ	11,480
Алоқа	6,261
Ҳисобкунии захираҳо аз рӯи рухсатии истифоданашуда	5,758
Харочот барои маводи канселарӣ	1,500
Таъмир ва нигоҳдории воситаҳои асосӣ	1,425
Хизматрасони бонк	1,079
Ичора	348
Сафарҳои хизматӣ	170
Дигарҳо	3,994
	<u>148,933</u>

9. НАЛОГ НА ПРИБЫЛЬ

Муассиса андозхоро барои давраи чорй дар асоси маълумотҳои баҳисобгирии андоз, ки он мутобиқи талаботи қонунгузории андоз дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба амал оварда мешавад, ҳисоб мекунад. Қонунгузории андоз дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз Стандартҳои байналмилалӣ ҳисоботи молиявӣ фарқ карда метавонад. Барои 31 декабри 2020 сол дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон меъёри андоз аз фоида барои шахсони ҳуқуқӣ бо низоми соддакардашуда 5%-ро ташкил намуд.

	Барои соли, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст
Харочотҳо аз рӯи андози чорй аз фоида	22,819
Харочот аз рӯи андоз аз фоида	22,819

10. ВОСИТАҲОИ ПУЛӢ ВА МУОДИЛИ ОНҲО

Ба санаи 31 декабри соли 2020 воситаҳои пулӣ ва муодилҳои онҳо, ки дар ҳисобот оиди вазъи молиявӣ пешниҳод гардидаанд, фарогири чузъҳои зерин ҳастанд:

	31 декабри соли 2020
Воситаҳои пули дар суратҳисоб	11,812,473
Талафоти чашмдошти қарзӣ воситаҳои пулӣ дар суратҳисобҳо	(210,067)
	11,602,406

11. ҚАРЗҲО БА МИЗОҶОН

Ба санаи 31 декабри соли 2020 қарзҳо ба мизоҷон тариқи зерин пешниҳод шуданд:

	31 декабри соли 2020
Қарзҳо ба мизоҷон	18,610,209
Ғоизҳои ҳисобкардашуда	-
Тарҳи талафоти чашмдошти қарзи оид ба қарзҳо ба мизоҷон	-
	18,610,209

Муассиса ба мизоҷони худ қарзҳо барои рушди соҳаи истеҳсолоти шаҳри Душанбе пешниҳод мекунад. Дар поён иттилоот дар бораи бахшҳои қарздиҳӣ оварда шудааст:

	31 декабри соли 2020
Таҳлил аз рӯи бахшҳо	
Истеҳсолот	18,610,209
	18,610,209

Таҳлил оиди гардиш аз рӯи қарзҳои додашуда барои соли 2020 ба таври зерин пешниҳод мегардад:

	ТЧҚ дар давоми 12 моҳ	ТЧҚ дар давоми муҳлати умумии қарзҳои бебеқурбшавӣ	ТЧҚ дар давоми муҳлати умумии қарзҳои беқурбшуда	Ҷамағӣ
Ба ҳолати 1 январи соли 2020	-	-	-	-
Қарзҳои додашуда дар давоми давра	18,629,845	-	-	18,629,845
Ҷоиҳои ҳисобшуда дар давра	456,365	-	-	456,365
Қарзҳои пардохтшуда дар давоми давра	(476,001)	-	-	(476,001)
Гузариш ба Марҳилаи 1	-	-	-	-
Гузариш ба Марҳилаи 2	-	-	-	-
Гузариш ба Марҳилаи 3	-	-	-	-
Ба ҳолати 31 декабри соли 2020	<u>18,610,209</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>18,610,209</u>

Дар ҷадвали поён маълумот дар бораи сифати қарзҳои ба мизочон ба ҳолати 31 декабри соли 2020 додашуда оварда шудааст:

	Қарзҳо то нигоҳдории захираҳои оиди беқурбшавӣ	Захираҳои оиди беқурбшавӣ	Қарзҳо бо нигоҳдории захираҳои оиди беқурбшавӣ	Захираҳои оиди беқурбшавӣ нисбати маблағҳои қарзҳо то нигоҳдории захираҳои оиди беқурбшавӣ (%)
Қарзҳои беқурбшуда:				
- муҳлаташон нагузашта	<u>18,610,209</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>18,610,209</u>
Ҷамағӣ қарзҳо ба мизочон	<u>18,610,209</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>18,610,209</u>

Иттилоот дар бораи таъмини замонатӣ аз рӯи қарзҳои додашуда ба таври зерин пешниҳод мегардад:

	31 декабри соли 2020
Таҳлил аз рӯи таъминотӣ бо гарав	
Амволи ғайриманқул	18,610,209
Захираҳои оид ба талафоти ҷашмдошти қарзи	-
	<u>18,610,209</u>

Ба санаи 31 декабри соли 2020 маблағи сандуқи қарзӣ 18,610,209 сомонӣ (бо назардошти ҷоиҳои ҳисобшуда) ташкил дод. Қарзҳо ба мизочоне, ки дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият менамоянд, пешниҳод карда шудаанд, ки ин аз ҷиҳати чуғрофӣ дараҷаи муҳимияти муттаҳидгардонӣ ва дараҷаи баланди хатари қарзӣ дорад.

12. ВОСИТАҲОИ АСОСӢ

Ба санаи 31 декабри соли 2020 воситаҳои асосии Муассиса ба таври зерин пешниҳод гардиданд:

	Таҷҳизоти офисӣ	Мебел	Дигарҳо	Ҷамъ:
Арзиш				
31 декабри с. 2019	-	-	-	-
Воридот	63,116	75,200	2,290	140,606
31 декабри с. 2020	63,116	75,200	2,290	140,606
Истеҳлоки ҷамъшуда				
31 декабри с. 2019	-	-	-	-
Дар давоми сол ҳисоб карда шуд	9,467	11,280	254	21,001
31 декабри с. 2020	9,467	11,280	254	21,001
Арзиши софи тавозунӣ				
31 декабри с. 2020	53,649	63,920	2,036	119,605

Ба санаи 31 декабри соли 2020 Муассиса воситаҳои асосие, ки ба сифати таъмини ӯҳдадорӣ оиди гарав дода мешаванд, нашошт.

13. ДОРОИҲОИ ҒАЙРИМОДДӢ

Ба санаи 31 декабри соли 2020 дороиҳои ғайримоддӣ Муассиса ба тариқи зайл пешниҳод гардидааст:

	Дороиҳои ғайримоддӣ
Арзиш	
31 декабри соли 2019	-
Воридот	4,400
31 декабри соли 2020	4,400
Истеҳлоки ҷамъшуда	
31 декабри соли 2019	-
Начислено за год	660
31 декабри соли 2020	660
Арзиши софи тавозунӣ	
31 декабри соли 2020	3,740

14. ЗАХИРА ОИДИ РУХСАТИИ ИСТИФОДАНАШУДА

Гардиш дар захираҳои оиди рухсатии истифоданашуда барои соли, ки 31 декабри 2020 анҷом ёфтааст, чунин пешниҳод шудаанд:

	Барои соли, ки 31 декабри соли 2020 анҷом ёфтааст
Бақия ба ҳолати 1 январ	-
Ташаккулёбӣ	5,758
Бақия ба ҳолати 31 декабр	5,758

15. САҲМЧУДОКУНИҶО АЗ БУҶАИ ШАҲРИ ДУШАНБЕ

7 феввали соли 2020 бо Қарори раиси шаҳри Душанбе №69 ба Муассиса барои таъмин намудани шароити мусоид барои рушди соҳибкорию истеҳсоли дар шаҳри Душанбе 30,000,000 сомони ҷудо карда шуд.

24 феввали соли 2020 бо Қарори раиси шаҳри Душанбе №124 ба Муассиса бо мақсади беҳбуд бахшидан ва таъмини самараноки фаъолияти Муассиса 275,000 сомони ҷудо карда шуд.

16. ҶУДАДОРИҶОИ МОЛИЯВИИ ШАРТӢ

Ҷудадорию аз рӯи хароҷотю сармоявӣ

Ба санаи 31 декабри соли 2020 Муассиса аз рӯи хароҷотю сармоявӣ ӯждадорӣ надошт.

Ҷудадориюи дорои хосияти қарзӣ, кафолатю ва дигар шартномаюи молиявӣ

Ба санаи 31 декабри соли 2020 Муассиса ӯждадориюи дорои хосияти қарзӣ надошт.

Даъвоюи судӣ

Ба санаи 31 декабри соли 2020 Муассиса даъвоюи судии ки зидди он пешниҳод карда шудааст надошт.

Андозбандӣ

Вобаста ба он ки дар қонунгузорию тиҷоратӣ, аз ҷумла қонунгузорию андози Тоҷикистон муқаррароте ҳастанд, ки духура шарҳ дода мешаванд, инчунин бо назардошти он ки мақомоти андоз вобаста ба фаъолияти Муассиса баъзан худраёна муҳокимаронӣ мекунад, агар ягон амали мушаххаси ба шарҳу маънидоди қонунгузорию асосёфтаи роҳбарияти Муассиса аз ҷониби мақомоти андоз инкор карда шавад, ин боиси ҳисобкунии андозюи иловагӣ ва ситонидани ҷаримаю мегардад. Чунин номуайяний, аз ҷумла, ба баҳогузорию воситаюи молиявӣ, ташаккули ҳаҷми захираю оиди беқурбшавӣ барои талафот ва муайянкунии сатҳи бозорию нишондиҳандаюи нархӣ аз рӯи аҳдю дахл дошта метавонад. Роҳбарияти Муассиса боварӣ дорад, ки тамоми андозюи зарурӣ пардохт гардидаанд ва мутаносибан дар ҳисобот ягон хел захираю ҳисоб карда нашудаанд.

Ҳолати иқтисодӣ

Фаъолияти асосии иқтисодии Муассиса дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ба роҳ монда шудааст. Аз сабаби он, ки қонунгузорию ва ҳуҷҷатюи меъёрии ба вазъияти иқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсир расонанда мунтазам тағйир меёбанд, дороию ва амалиётюи Муассиса дар ҳолати вазниншавии вазъиятюи иқтисодӣ ва сиёсӣ ба хавф дучор мешаванд.

Ҷубронпазирии дороиюи молиявӣ

Ба санаи 31 декабри соли 2020 дороиюи молиявии Муассиса 30,212,615 ҳазор сомони -ро ташкил доданд. Ҷубронпазирии ин дороиюи молиявӣ пеш аз ҳама аз самаранокии чораюи бучетӣ, ки дар кишварюи гуногун барои расидан ба устуворию иқтисодӣ нигаронида шудаанд, яъне омилюе, ки дар доираи назорати Муассиса нестанд, вобаста мебошанд. Ҷубронпазирии дороиюи молиявӣ аз тарафи Муассиса дар асоси шартюе, ки ба санаи ҳисоботӣ мавҷуданд, муайян карда мешавад. Роҳбарияти Муассиса дар асоси ҳолатюи воқеӣ ва маълумотюи мавҷуда ақида дорад, ки дар давраи мазкур барои дороиюи молиявӣ таъсис додани маблағи захира зарурате нест.

Муҳити фаъолият

Нисбат ба бозорюи нисбатан рушдёфта бозорюи давлатюи рӯ ба инкишоф ба монанди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба як қатор хавфю ба монанди хавфюи иқтисодӣ, сиёсӣ, иҷтимоӣ, хавфю ҳуқуқиву қонунгузорию дучор шуданашон мумкин аст. Таҷрибаи гузашта нишон дод, ки мушкилиюи молиявии имконпазир ва ҳам мушкилиюи молиявии дар воқеъ мавҷудбуда, дар қатори зиёдшавии дараҷаи хавфюи имконпазир, ки хусусияти сармоягузорию ба давлатюи иқтисодийеташон рӯ ба

инкишоф доранд, метавонанд ҳам ба иқтисодиёти давлат ва ҳам ба муҳити сармоягузори он таъсири манфӣ расонад.

Танзими санадҳои меъёрию ҳуқуқи фаъолияти корӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мисли гузашта, ба тағйиротҳо рӯ ба рӯ аст. Эҳтимолияти тафсирҳои гуногуни андозӣ, асъорӣ ва қонунгузори гумрукӣ, инчунин, дигар маҳдудиятҳои ҳуқуқиву фискалӣ, ки бо он Муассиса, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолиятро ба роҳ монда аст, рӯ ба рӯ мешавад, вучуд дорад. Самти рушди ояндаи Ҷумҳурии Тоҷикистон аксари ҳолат аз тадбирҳои иқтисодӣ, сиёсати андозӣ ва пуливу қарзи давлат вобастагӣ дорад, инчунин, тағйирот даровардан ба базаи санадҳои меъёриву ҳуқуқӣ ва ҳолати сиёсӣ дар давлатҳо самти онро муйан мекунад.

Ҳисоботи молиявӣ мазкур аз ягон ислоҳоте, ки метавонад барои ҳалли ин номуюнӣ дар оянда зарур бошад, иборат нест. Ислоҳоти эҳтимоли ба ҳисобот дар ҳамон давра метавонад ворид карда шавад, ки зарурияти инъикоси он равшан аст ва баҳодиҳии арзишҳои рақамии онҳо имконпазир аст.

17. АМАЛИЁТҲО БО ШАХСОНИ ВОБАСТА

Дар ҳисобот оид ба фоида ё зарар ва даромади дигари муштарак барои соли 2020 анҷом ёфтаанд, маблағҳое, ки дар натиҷаи амалиётҳо бо шахсони вобаста ба миён омада буданд, чунин инъикос ёфтанд:

	Барои соли 2020 анҷом ёфтааст	
	Амалиёт бо шахсони вобаста	Ҳамагӣ аз рӯи категория мутобиқи моддаҳои ҳисоботи молиявӣ
Хароҷотҳои амалиётӣ:		
- подошҳо ба ҳайати асосии кормандони идорақунанда	18,000	148,933
- пардохтҳо ба Фонди Иқтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон	4,500	148,933

18. ИДОРАКУНИИ ДОРОИҲОИ ХОЛИС

Муассиса бо мақсади давом додани фаъолияти худ идоракунии дороиҳои холисро ба амал меорад.

Сохтори дороиҳои холиси Муассиса аз саҳмчудоқуниҳо аз бӯчаи шаҳри Душанбе ва фоидаи тақсимнагардида иборат буда, дар ҳисобот оид ба тағйирот дар дороиҳои холис инъикос карда мешавад.

Сохтори дороиҳои холис аз ҷониби роҳбарияти Муассиса ва Шӯрои Нозирон мунтазам баррасӣ карда мешавад. Дар рафти баррасии мазкур роҳбарият аз ҷумла арзиши дороиҳои холис ва хавфҳои бо ҳар як гуруҳи дороиҳо вобастаро таҳлил мекунад. Дар асоси тавсияҳои роҳбарият Муассиса сохтори дороиҳои холисро бо роҳи капитализатсияи иловагии фоидаи тақсимнагардида, ҷалби сарчашмаҳои иловагии молиявӣ аз бӯчаи шаҳри Душанбе.

19. СИЁСАТИ ИДОРАКУНИИ ХАВФҲО

Идоракунии хавфҳо дар фаъолияти Муассиса нақши муҳим дорад. Хавфҳои асосие, ки ба фаъолияти Муассиса марбутанд, инҳоро дар бар мегиранд:

- Хавфи қарзӣ;
- Хавфи амалиётӣ;
- Хавфи пардохтпазирӣ;
- Хавфи бозорӣ.

Ба санаи 31 декабри соли 2020 дороиҳо ва уҳдадориҳои молияви ба тариқи зайл инъикос ёфтааст:

31 декабри соли
2020

ДОРОИҲОИ МОЛИЯВӢ:

Воситаҳои пулӣ ва муодилҳои онҳо	11,602,406
Қарзҳо ба мизочон	18,610,209
	<hr/>
ҲАМАГӢ ДОРОИҲОИ МОЛИЯВӢ	30,212,615
	<hr/> <hr/>

ЎҲДАДОРИҲОИ МОЛИЯВӢ

Захира аз руи рухсатии истифоданашуда	5,758
	<hr/>
ҲАМАГӢ ЎҲДАДОРИҲОИ МОЛИЯВӢ	5,758
	<hr/> <hr/>

Барои таъмини сиёсати самараноки идоракунии хавфҳо Муассиса принципҳои асосии идоракунии хавфҳоро муайян кардааст. Мақсади ин принципҳо аз ҳимоя кардани Муассиса аз хавфҳои мавҷуда ва имкон додан барои ноил гардидан ба нишондиҳандаҳои банақшагирифташуда иборат аст. Принципҳои ишорагардида аз ҷониби Муассиса дар рафти идоракунии хавфҳои зерин истифода карда мешаванд:

Хавфи қарзӣ

Муассиса ба хавфи қарзӣ гирифташуда метавонад, ин хавф ба он вобаста аст, ки як тараф уҳдадориҳои марбут ба воситаҳои молиявиро иҷро карда наметавонад, ки дар натиҷа тарафи дигар ба зарари молиявӣ рӯ ба рӯ мегардад.

Идоракунии хавфҳо ва мониторинги онҳо аз Ҷониби Кумитаи қарзӣ ва Роҳбарияти Муассиса дар доираи салоҳиятҳои муқарраргардида ба амал оварда мешавад. Пеш аз амали бевоситаи Кумитаи қарзӣ роҳбарияти Муассиса тамоми тавсияҳои марбут ба равандҳои қарзӣ (маҳдудиятҳои, ки барои қарзгирандагон муқаррар карда шудаанд ва ё иловаҳо ба шартномаи қарзӣ ва ғ.)-ро баррасӣ ва тасдиқ мекунад.

Муассиса вобаста ба идоракунии хавфи қарзӣ сиёсатеро таҳия карда баромад, ки он масъалаҳои маҳдудкунии раванди марказонидани ҷузвдони қарзӣ ва таъсис додани кумитаи қарзиро дар бар мегирад, кумитаи мазкур мониторинги хавфҳо ба амал меорад. Сиёсати қарзии Муассиса аз ҷониби Шурои Нозирон баррасӣ ва тасдиқ карда мешавад. Нисбати меъёрҳои муқаррагардида мониторинги ҳамаҷузъи хавфҳои воқеӣ ба амал оварда мешавад.

Гирифтор будан ба хавфи қарзӣ дар асоси таҳлили мунтазами қобилияти қарзгирандагон ва қарзгирандагони эҳтимоли барои иҷроиши уҳдадориҳои марбут ба пардохти фоизҳо ва маблағҳои асосӣ, инчунин ҳангоми зарурат тавассути тағйир додани ин меъёрҳои қарзӣ назорат карда мешавад. Гирифторшавӣ ба хавфи қарзӣ инчунин тавассути гирифтани таъминот ва гарави амволи ғайриманқул танзим карда мешавад.

Мафҳуми дефолт

Зери мафҳуми дефолт аз тарафи Муассиса эътироф намудани воқеияти аз ҷониби контрагент иҷро накардан ё ба тариқи дахлдор иҷро нанамудани уҳдадориҳои молиявии худ назди Муассиса фаҳмида мешавад.

Дефолт на дертар аз гузаштани муҳлати 90 рӯзи дороии молиявӣ фаро мерасад, ба истиснои ҳолатҳои, вақте ки Муассиса дорои иттилооти асосноку тасдиқшуда буда, намоиш медиҳад, ки истифодаи меъёри дефолте, ки таъхири калони пардохтро пешбинӣ менамояд, бештар мувофиқ мебошад. Истилоҳи дефолте, ки барои мақсадҳои мазкур истифода бурда мешавад, нисбати тамоми воситаҳои молиявӣ марҳила ба марҳила татбиқ карда мешавад, ба истиснои ҳолатҳои, вақте ки иттилоот дастрас гардида намоиш медиҳад, ки истилоҳи дигари дефолт барои муқаррар кардани воситаи молиявӣ бештар мувофиқ мебошад.

Муассиса дефолти контрагентро дар сурати аз ҷониби он иҷро кардани ҳар яке аз меъёрҳои зерин ё ҳарду меъёрро эътироф мекунад, аз он ҷумла:

Меъёри сифатӣ- Муассиса асос дорад ба хулоса ояд, ки аз эҳтимол дур нест, ки контрагент талаби Муассисаро дар ҳаҷми пурра бе татбиқи чунин чораҳо ба амсоли баамалбарории таъминот (дар сурати мавҷуд будани он) иҷро намояд.

Меъёри шуморавӣ- Контрагент назди Муассиса қарзи напардохташударо ба муҳлати бештар аз 90 рӯзи тақвимӣ дорад.

Меъёрҳои сифатии эътироф кардани дефолт

Меъёрҳои сифатии эътироф кардани дефолт бо худ таҳлили нишондиҳандаҳои устувории молиявӣ бозоргир будан ва даромаднокӣ, инчунин бозоргирии гаравро ифода дода, муайян кардани қобилияти қарзии онро дар бар мегирад.

Меъёри моҳияти бештар дошта, ки вазъи молиявии контрагентро тавсиф медиҳад нишондиҳандаҳои бардавоми анбӯҳҳои молиявӣ, таъминот бо воситаҳои худ ва сатҳи қарздорӣ ё ўҳдадорӣ мебошанд.

Баҳодиҳии сифатӣ мониторинги амалиётҳои қарзӣ, инчунин назоратро аз болои додани қарзҳо пешбинӣ менамояд.

Ҳолатҳои зерин асоси эътироф кардани дефолт мебошанд:

1. Иҷро накардани шартҳои шартнома

Контрагент шартҳои шартномаро иҷро накардааст (масалан, ковенантҳо), ки дар натиҷа он Муассиса дефолти контрагентро аз рӯи шартнома (тибқи шартҳои шартнома) эътироф карда, пардохти пеш аз муҳлати қарзро талаб кардааст.

Меъёри мазкур дар ҳолати татбиқи мегардад, агар контрагент сари вақт ва дар ҳаҷми пурра талаби Муассиса ро дар хусуси пеш аз муҳлати пардохт намудани қарз иҷро накардааст.

Санаи дефолт ба ҳар ҳол рӯзи ба вуқӯъ омадани таъхир аз рӯи талаби пеш аз муҳлати пардохт намудани қарз доништа мешавад.

2. Аз нав ба низомдарории талабот

Муассиса қарор дар бораи аз нав ба низомдарории талаботи бо мушкилотҳои молиявии контрагент асосёфтаре, қабул кардааст, ки натиҷаи он метавонад ба паст шудани ҳаҷми пардохтҳо аз рӯи қарзи асосӣ, фоизҳо ё комиссияҳо ва ё ин ки пешниҳод намудани таъхири қатъӣ оид ба пардохти онҳо оварда расонад.

3. Муфлисшавии контрагент

- Контрагент ё ин ки Муассиса ба суд ариза дар бораи муфлис эътироф кардани контрагент пешниҳод кардааст ё ин ки;
- Контрагент муфлис эътироф шудааст ё ин ки;
- Нисбати контрагент яке аз қоидаҳои муфлисшавӣ қарзӣ карда шудааст ё ин ки контрагент ҳимояи дахлдорро, ки имконият медиҳад аз пардохти талаботи Муассиса раҳо ёбад ё ба таъхир гузарад, дастрас намудааст.

4. Ҳолатҳои дигар

Дар сурати ошкор гардидани воқеияти бевоситаю бавоситаи шаҳодати эҳтимолияти баланди ба вуқӯъ омадани ҳолатҳои манфӣ, эътироф кардани дефолт метавонад ба тариқи ташкил додани мулоҳизаи дахлдори касбӣ ба амал бароварда шавад.

Ҳангоми ташкил додани мулоҳизаи касбӣ воқеияти зерин ба инobat гирифта мешавад:

- бо талаби Муассиса (ё қарздиҳандагони дигар) нисбати контрагент қарзи ба таъхир гузошта ба вуқӯ омадааст (оид ба пардохти қарзи асосӣ, фоизҳо, комиссияҳо ва пардохтҳои дигар);
- бо талаби Муассиса захира ё азнав фоизгузори манфӣ бинобар сабаби моҳиятан паст гардидани сифати қарзии нигаронбуда, ташкил карда шудааст;
- талаботҳо аз тарафи Муассиса бо зарари иқтисодӣ фурухта шудаанд (аз нав гузашт карда шудаанд);
- талаботҳо бо шартҳои ба Муассиса бефоидабахш аз нав ба низом дароварда шудаанд;
- дар фаолияти молиявӣ-хоҷагии контрагент тағйиротҳои манфӣ ҷой доранд;
- воқеияти қаллобӣ аз тарафи контрагент (нисбати Муассиса ё шахсони сеюм) ошкор ё тасдиқ карда шудааст.

Санаи дефолт дар ҳолати мазкур рӯзи ташкил додани мулоҳизаи дахлдори касбӣ дониста мешавад.

Меъёрҳои шуморагии эътироф кардани дефолт

Контрагент назди Муассиса қарзи ба таъхиргузошта зиёда аз 90 рӯзи тақвимӣ ё ин ки давраи тасдиқ ва асоснок кардашуда, ки деркунии пардохтро зиёда аз 90 рӯз пешниҳӣ менамояд, дорад.

- Афзоиши хело баланди хавфи қарзӣ
- Роҳбарияти Муассиса мулоҳизаро барои баҳогузори афзоиши хело баланди хавфи қарзӣ татбиқ менамояд, ки ин барои зарари эҳтимолии қарзӣ омили мунаққид мегардад. Омилҳои дигаре, ки аз ҷониби Муассиса ҳангоми баҳогузори афзоиши эҳтимолии хело баланди хавфи қарзӣ ба инобат гирифта мешаванд:
- Таъхири бевосита қарз аз рӯи ўҳдадориҳои Контрагент назди Муассиса зиёда аз 30 рӯзи тақвимино ташкил медиҳад;
- Аз нав ба низомдарории қарз бинобар имконнопазир гардидани хизматрасонии ўҳдадориҳо бо шартҳои ҷорӣ;
- Аз тарафи Муассиса татбиқ кардани тадбирҳои ҷиддии таъсиррасонӣ барои паст кардани хавфи қарзӣ, ба амсоли назорати (идоракунии) бевосита аз болои фаъолияти амалиётӣ;
- Дар муддати 12 моҳ дар пешистода миқдори маблағи пулӣ, ки барои хизматрасонии ўҳдадориҳо бо шартҳои ҷорӣ нокифоя мебошанд, мавриди пешгӯӣ кардан қарор меёбанд;
- Тағйироти ҷиддии манфии воқеӣ ё эҳтимолии рейтингҳои қарзии берунаи воситаи молиявӣ;
- Тағйиротҳои номусоиди мавҷуда ё пешистодаи шартҳои тичоратӣ, молиявӣ ё иқтисодӣ, кт тавре дар назар дошта мешавад ба тағйироти ҷиддии қобилияти қарздор оид ба иҷрои ўҳдадориқарзии худ оварда мерасонанд;
- Ҷиддан афзоиш ёфтани хавфи қарзӣ аз рӯи дигар воситаҳои молиявии ҳамон қарздор;
- Пешниҳоди давраи имтиёзӣ оид ба супурдани ҳаққи пардохт;
- Мавҷуд будани маълумот дар бораи ҷалб кардани контрагент ба баррасии судӣ, ки метавонад вазъи молиявии ўро бадтар созад.

Хавфи қарзӣ аз рӯи воситаҳои молиявӣ дар сурате паст мегардад, агар:

1. хавфи ба вуқӯ омадани дефолт аз рӯи дорони молиявӣ / ўҳдадорӣ – паст аст;
2. қарздор захираи устувори ҷиддӣ дорад, то ки ўҳдадориҳои худро оид ба пардохти маблағи пулии бо шартнома пешбинишуда дар ояндаи наздик иҷро намояд; ва
3. тағйироти номусоиди шартҳои иқтисодӣ оид ба пешбурди фаъолият дар ояндаи дурр метавонанд агар ҳатмӣ ҳам набошад ба паст гардидани қобилити қарздор оид ба иҷрои ўҳдадориҳои худ оварда расонанд.

Муассиса дар доираи фаъолияти худ афзоиш ёфтани хавфи қарзиро аз рӯи векселҳои давлатӣ, мутаносибан бо аъсои миллӣ, инчунин бақияҳои дар муассисаҳои молиявӣ бо рейтингҳои баланди қарзӣ истисно мекунад.

Маълумоти ибтидоӣ ҳангоми баҳодиҳии зарари эҳтимолии қарзӣ

Маълумоти асосии ибтидоӣ ҳангоми баҳодиҳии зарари эҳтимолии қарзӣ сохторҳои муваққатии андозҳои тағйирёбандаи зерин мбошанд:

– эҳтимолияти дефолт (PD);

- сатҳи тарафӣ ҳангоми дефолт (LGD); ва
- андозаи талаботи қарзӣ, ки метавонад бо хавфи дефолт дучор гардад (EAD)

Нишондиҳандаҳои мазкур аз амсилаҳои дохилаи омор ва сарчашмаҳои дигари таърихӣ ба даст оварда шудааст. Онҳо инчунин бо тамоюли макроиқтисодӣ баҳри он тасҳеҳ карда шудаанд, ки иттилооти пешгуӣи поёнтар зикршударо инъикос диҳанд.

Дар доираи баҳодиҳии зарари эҳтимолии қарзӣ қарор карда шудааст, ки маҷмӯи портфел ба гуруҳҳои зайл тақсим карда шавад: қарзҳои истеъмолий, қарзҳо барои тичорати миёнаву хурд, қарзҳои сермақсаднок, Бонкҳои молиявӣ. Тақсими мазкур бо мантиқи иқтисодӣ, ҳамчунин бо дастрасии иттилоот барои анҷом додани чяорабиниҳои баҳодиҳии зарурӣ, асос ёфтааст.

Баҳодиҳии эҳтимолияти дефолт (PD) баҳогузори эҳтимолияти дефолтро ба ҳолати санаи муайян ифода медиҳад, ки он бо чунин асос ҳисобӣ карда мешавад. аз ҷумла:

- Амсилаи матритсаи муҳочират барои қарзҳои истеъмолий, қарзҳо барои тичорати миёнаву хурд, қарзҳои ипотека ва қарзҳои сермақсаднок;
- Амсилаи рейтинги соядор барои Бонкҳои молиявӣ ва қоғазҳои қииматнок, ки дар он Бонки молиявӣ ба ҳайси эмитент баромад мекунад.

Амсилаи матритсаи муҳочират барои қарзҳо, ки дар асоси Бонкӣ баҳо дода мешаванд.

Эҳтимолияти дефолти портфели чаканаи қарзӣ ва портфели БКХ (МСБ) дар асоси Бонкӣ ҳисобӣ карда мешавад. Методологияро метавон ба як қатор марҳилаҳо тақсим намуд, аз ҷумла:

1. Дар марҳилаи якум маълумот дар бораи ҳар як қарздор дар ҳайати портфели чаканаи қарзӣ ва портфели БКХ (МСБ), алоҳида нисбати ҳар як маҳсулоти қарзии Муассиса таъсис дода мешавад.
2. Дар марҳилаи дуюм ҳисобии эҳтимолияти дефолт аз рӯи Бонки қарзҳо, ки ба як маҳсулоти қарзӣ мансубанд, ба амал бароварда мешавад.
3. Сипас, ҳисобии қаблии эҳтимолияти дефолт (1 yearPD) барои ҳисобӣ кардани ислоҳот бо дарназардошти пешгуӣи макроиқтисодӣ истифода бурда мешавад.
4. Дар асоси пешгуӣи макроиқтисодии қабли ҳисобӣ ва саҳеҳ кардашудаи эҳтимолияти дефолт аз рӯи Бонки қарзҳо, ки дар асоси коллективӣ баҳогузори шудааст, эҳтимолияти дефолти қарз дар таомми муҳлати боқимондаи ҳаёти ӯ (lifetimePD) ҳисобӣ карда мешавад.
5. Ҳисобии андозаи LGD – талофи дар сурати ба вуқӯъ омадани дефолт, ки барои қарздори аниқ муқаррар карда шудааст, аз рӯи он захира вобаста аз муҳлати қарзи ба таъхир гузошташуда ҳисобӣ карда мешавад.

Дар доираи таҳлили мазкур бо мувофиқа бо менечменти Муассиса 9 Бонки маҳсулоти қарзӣ дар ҳайати портфели чакана ҷудо карда шудааст. аз он ҷумла: қарзҳои кишоварзӣ, қарзҳои истесолии кормадон, қарзҳои таълимӣ, қарзҳои истеъмолий, қарзҳо барои беҳтаркунонии шароити манзилӣ, сермақсаднок, баро и баланд бардоштани самаранокии барқ ва қарзҳои ипотекаи кормандон. Портфели ҚХБ (МСБ) ҳангоми ҳисобӣ кардани зарари қарзӣ ба ду зергурӯҳ тақсим карда мешавад: қарзҳо барои тичорати хурду миёна ва қарзҳо барои рушди микротичорат.

Ҳисобии зарари эҳтимолии қарзӣ дар пешгуӣи эҳтимолияти дефолт бо истифодабарии занҷираҳои Марков асос ёфтааст. Услуби мазкур бо имконияти амсилакунонии ҳолати серамали сохтор дар чараёни фаъолияти он мавқеъ мегирад. Бо дарназардошти эҳтимолияти ба амал баровардани ин ё он сценарияи рушди чараёни иқтисодӣ, метавонад дар бораи ҳолати низоми иқтисодӣ дар тӯли ҳудуди пешгуӣи пешниҳод гардида пешгуӣи кард.

Амсилаи рейтинги соявӣ барои баҳогузори эҳтимолияти дефолти Бонки ғайримолиявӣ

Амсилаи мазкур бо амсилаи рейтинги соявӣ барои баҳогузори эҳтимолияти дефолти Бонки ғайримолиявӣ муқаррароти умумӣ дорад. Муассиса ҳангоми интиҳобкунӣ меъёрҳои зеринро ба роҳбарӣ гирифтааст:

1. Бонкҳои тичоратии як қатор давлатҳо таҳлил карда шуданд. Ба асоси Бонкҳои ғайритичоратии Руссия гирифта шуда буданд. Бо инобати он, ки интиҳоботи мазкур миқдори ками ташкилтҳоро дар бар мегирифт, ки баҳоҳои қарзии хориҷаи паст доштанд, Мушоврил қарор кард, ки интиҳобот зиёдтар шавад ва Бонкҳои тичоратии чунин давлатҳо ба инобат гирифта шаванд:

2. Азербайҷон, Қазоқистон, Украина, Муғулистон, Юнон. Зиёдкунии инхихоботи мазкур дар оянда ба пурзӯрнамоии қобилияти пешгуии моделро мусоидат намуд.
3. Дар интихобот танҳо Бонкҳое дохил шуданд, ки баҳоҳои пурмуддати қарзии хориҷа аз як (ё ин ки якчанд) агентҳои рейтингии ҷоҳонӣ – S&P, Moody's, Fitch ва агентҳои рейтингии Руссия – АКРА, RAEX ҳастанд.
4. Дар Руссия чадвали рейтингҳо мутобиқи чадвали ҷаҳонии S&P мувофиқа карда шудааст.
5. Дар мавриди мавҷудияти якчанд рейтингҳои қарзӣ ҳамонҳое, ки нисбатан дер дода шудаанд истифода шудаанд.
6. Дар мавриде, ки рейтингҳои қарзӣ пештар аз декабри соли 2018 дода шудаанд, чунин Бонкҳо ба интихобот дохил карда нашуда буданд аз рӯи номутобиқати чунин рейтингҳо ба нишондиҳандаҳои молиявии соли 2018.
7. Фосилаи ниҳии имконпазир оиди санаи додани рейтинг қарзии беруна соли 2018 интихоб карда шуд. Чунин маҳдудият барои он қабул карда шуда буд, ки хавфи мавҷудбуда ба таври дақиқтар дар мавриди бузургтарин мутобиқати вақт ба вақти ҷорӣ мӯйян карда шавад.

Аз рӯи натиҷаи татбиқи алгоритми дар боло зикргардида интихобкунӣ аз 143 ташкилот таҳия карда шуд.

Интихоби нишондиҳандаҳои регрессӣ қадам ба қадам тибқи меъёрҳои зерин сурат гирифт:

1. баҳогузориҳои аҳамияти омории омилҳои муस्ताқими фаҳмондадиҳии регрессия;
2. баҳогузориҳои нишонҳои дахлдори коэффисиенти омил дар амсилаи маъноӣ мантиқии он.

Ба ҳайси амсилаи муस्ताқими тағйирёбандаи ҷамъбасти истифода бурда шудааст:

1. Марҷиналӣ аз рӯи фоида то андозҳо ва фоизҳо
2. Фишанги қарзӣ
3. Даромад
4. Таносуби воситаҳои ғайригардишӣ нисбати асъори тавозун
5. Меъёри фоизи самараноки қарзе, ки ба ӯ фоиз ҳисоб карда мешавад
6. Мавҷудияти саҳми саҳмияҳои идорашаванда дар ҳукумати, ки дар таҳти рейтингии муस्ताқил амалиёт мекунад.

Сатҳи талофи ҳангоми дефолт (LGD) бо худ сатҳи талофиро аз маблағи қарз дар лаҳзаи дефолт ифода медиҳад, бо шарте, ки дар контрагент ҳодисаи дефолт ба вуқӯъ омадааст. Ин нишондиҳандаи талофии воқеист, ки Муассиса ҳангоми дефолти мизочон мебардорад. Дар доираи баҳодиҳии талофии эҳтимолии қарзӣ Муассиса метавонад яке аз се тарзу услуби зеринро татбиқ намояд:

- LGD иқтисодӣ. Дар асоси анбӯҳи пулӣ, ки дар натиҷаи ҷараёни қарз ба таъхир гузошташуда (ҳаҷми анбӯҳи гумшуда) ба даст оварда шудааст, ҳисобӣ карда мешавад. Дар доираи тарзу услуби LGD иқтисодӣ сатҳи талофӣ аз маблағи қарз дар лаҳзаи дефолт ҳамчун даромади дисконтӣ аз фурӯши молу мулк ба гарав гузошташуда ба истиснои хароҷот вобаста ба фурӯштани он, муайян карда мешавад. Татбиқи он бо қарздорони институтсионалӣ маҳдуд мегардад.
- LGD оморӣ. Дар асоси таҳлили маълумоти таърихии LGD ва тавсифи воситаҳо ҳисобӣ карда мешавад. Тарзу услуби оморӣ бо коркарди омории маълумот аз рӯи сатҳи руёниши қарз тибқи иттилооти Муассиса вобаста ба дефолти қарздорон ва руёнишҳо асос меёбад. Ҳисобии LGD оморӣ бо дарназардошти шакли таъминоти интихобшуда, аз ҷумла кафолати Бонкӣ, молу мулкӣ манқул, молу мулкӣ ғайриманқул, таъминоти омехта, кафилӣ, маснуоти заргарӣ, депозити таъминнашуда, сурат мегирад. Ба ҳайси миқдори дисконткунӣ миқдорҳои фоизи самаранок аз рӯи қарзи дахлдор истифода бурда шудааст. Барои тамоми намудҳои қарзҳо татбиқ карда мешавад.
- LGD бозорӣ. Дар асоси нархҳои бозор нисбати облигацияҳои заёмҳои монанд, ки дар ҳолати дефолт қарор надоранд, ҳисобӣ карда мешавад. Баҳодиҳии LGD бозорӣ дар асоси маълумотҳои кушодаи таърихӣ ва тадқиқотҳои Муассиса сурат мегирад. Тарзи мазкур хусусиятҳои ҳосил иқтисодиёти миллӣ маддӣ назар мекунад ва татбиқи он бештар дар ҳолатҳои дуруст доғида шудааст, вақте ки ҳаҷми маълумот барои ҳисобӣ кардани LGD иқтисоӣ ва оморӣ кифоя намебошад. Татбиқи он бо қарздорони институтсионалӣ маҳдуд мегардад.

Муассиса дар доираи фаъолияти худ гӯрӯҳҳои зеринро чӯдо мекунад: қарзҳои истеъмолий, қарзҳо барои тичорати хурду миёна, қарзҳои сермақсаднок. Бонкҳо барои таъмини он ки мавқеъҳои, ки бо хавфи қарзӣ дучор мешаванд, мунтазам мавриди санҷиш қарор гирифта, дар доираи Бонки муайян тавсифи яхелаи хавфи қарзӣ доштаанд.

Иттилооти пешбинишуда

Тибқи СБҲМ (IFRS) 9 Муассиса иттилооти пешбинишударо ҳам ба баҳодиҳии чиддан афзоиш ёфтани хавфи қарзӣ аз лаҳзаи эътирофи ибтидоӣ, ҳам ба баҳодиҳии талофии эҳтимолии қарзӣ ворид намудааст.

Муассиса мулоҳизаи ташхисиро барои баҳодиҳии иттилооти пешбинишуда истифода мебарад. Баҳогузори мазкур бо иттилоотеро дар бар мегирад. ки аз сарчашмаҳои беруна дастрас гардидааст, асос меёбад. Иттилооти беруна маълумот ва пешгӯии иқтисодиро, ки мақомотҳои давлатӣ ва мақомотҳои танзими пулӣ-қарзии кишварҳои, ки дар он ҷо Муассиса фаъолияти худро ба амал мебарорад, интишор мекунад, ба амсоли БМТ, инчунин сарчашмаҳои берунаи кишвар, ба амсоли TradingEconomics, инчунин пешгӯии фарда илмӣ.

Муассиса номгӯи омилҳои асосиро, ки ба баҳодиҳии хавфи қарзӣ ва талофии қарзӣ таъсир мерасонанд аз рӯи портфели воситаҳои молиявӣ муайян карда, ба расмият даровардааст ва аз таҳлили маълумотҳои таърихӣ истифода бурда, алоқамандии тарафайни хавфҳои қарзии микроиқтисодии тағйирёбандаро баҳогузорӣ кардааст. Ба ҳайси омилҳои асосӣ пешгӯии баландшавии қурби USD/TJS ва миқдори асосӣ муайян карда шудааст. Ба асос консенсуси пешгӯии манбавӣ ва консервативии тағйиротҳо гирифта шудаанд.

Аҳамияти пешгӯии омилҳои асосӣ, ки ба сценарии консенсусӣ мувофиқат мекунад, барои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2019 ва 2020 хотима меёбад, аҳамияти зеринро дар бар мегирад.

	Қурби доллари ИМА/сомонӣ	Меъёри бозтамвил	
2020	10.50		11.75%
2021	12.29		10.75%

Мутаносибии пешбинишуда байни нишондиҳандаи асосӣ ва ҳолати дефолт дар асоси таҳлили маълумоти таърихӣ барои шаш соли охир тарҳрезӣ карда шудааст.

Баҳисобгирии иттилооти пешгӯӣ дар доираи регрессияи хати серомил сурат гирифтааст. Ба ҳайси нишондиҳандаҳои муқтадими тағйирёбанда нишондиҳандаҳои зерин мавриди санҷиш қарор дода шудаанд:

- ММД (ВВП) ва суръати афзоиши ММД -и (ВВП) асли;
- сатҳи бекорӣ;
- меъёри асосӣ;
- индекси нархҳои истеъмолий;
- қурби асъор;
- мутаносибии қарзи ба таъхир гузошта аз рӯи низоми бонкӣ нисбати қарзи умумии барои давраҳои қаблӣ.

Аз рӯи таҳлили амсилаи тағйирёбанда оид ба аҳамияти омори ва мантиқи иқтисодӣ Муассиса амсилаҳои ҷамъбасти тағйирёбандаи зеринро интихоб намудааст:

- а) Қурби USD/TJS барои соли оянда пас аз соли ҳисоботӣ (TradingEconomics).
- б) Тағйирёбии меъёри асосӣ барои соли оянда пас аз соли ҳисоботӣ (TradingEconomics).

Коэффисиенти саҳеҳ кардашудаи детерминатсияи муодилаи регрессиони 0.95-ро ташкил дод.

Кор бо таъминоти гаравӣ

Барои паст кардани хавфи қарзӣ аз рӯи қарзҳои қафолатҳои додашуда, Муассиса кӯшиш менамояд, ки ба қадри имкон таъминотро дар намуди гарав истифода барад. Гарав дар шаклҳои гуногун, ба амсоли пули нақд, қоғазҳои қимматнок, аккредитивҳои қафолатҳо, молу мулкӣ ғайриманқул, қарзи дебиторӣ, захираҳо ва дороиҳои ғайримолиявӣ дигар пешкаш мегардад.

Сиёсати баҳисобгирии Муассиса нисбати таъминоте, ки ба он дар доираи созишномаҳои қарзӣ бо СБҲМ 9 пешниҳод карда мешавад, айнан ба сиёсати баҳисобгирӣ тибқи СБҲМ (IAS) 39 монанд мебошад. Таъминот, агар он ба соҳиби Муассиса руёнида нашуда бошад, дар ҳисобот дар бораи ҳолати молиявии Муассиса инъикос намеёбад. Аммо арзиши одилонаи таъминот ба ҳисобкунии ECLs таъсир мерасонад. Ин, чун қоида, бештар дар марҳилаи ибтидоӣ ҳангоми додани қарз баҳо дода шуда, дар асоси ҳар семоҳагӣ аз нав дида баромада мешавад. Муассиса ба қадри имкон маълумоти дастрасшудаи бозориҳо барои баҳогузориҳои дороиҳои молиявӣ, ки ба сифати таъминот нигоҳ дошта мешаванд, истифода мебарад. Дороиҳои молиявӣ дигар, ки арзиши бозориҳо бо осонӣ муайян карда мешударо надоранд, бо истифода аз амсилаҳои баҳогузорӣ карда мешаванд.

Ҳаҷми ҳадди ниҳони хавфи қарзӣ

Муассиса гирифтори хавфи амалиётӣ аст, ки он хавфи пайдоиши талафотеро, ки дар натиҷаи дилхоҳ нуқсонӣ низомӣ, қатъ гардидани равандҳои дохиливу низом, хатоҳое, ки одамон содир мекунанд ва ё таъсири омилҳои манфии беруна ба миён меоянд, инъикос менамояд.

Сиёсати идоракунии хавфи Муассиса барои ҳаммонанд кардану таҳлил кардани хавф ва муқарраркунии меъёрҳои марбути хавф ва назорат таҳия карда шудааст.

Ҳаҷми ҳадди ниҳони хавфи қарзӣ

Ҳаҷми ҳадди ниҳони хавфи қарзии Муассиса вобаста ба хавфҳои инфиродӣ, ки мутааллиқ ба дороиҳои молиявӣ ва хавфҳои умумӣ бозорианд, тағйир ёфта метавонад.

Дар қадвали навбатӣ ҳаҷми ҳадди ниҳони хавфи қарзӣ аз рӯи дороиҳои молиявӣ ва уҳдадориҳои шартӣ нишон дода шудааст. Барои дороиҳои молиявӣ ҳаҷми ҳадди ниҳони хавфи қарзӣ ба арзиши тавозунии ин дороиҳо бе назардошти маблағи баҳисобгирӣ ва таъминкунӣ баробар аст. Барои кафолатҳои молиявӣ ва уҳдадориҳои дигари шартӣ ҳаҷми ҳадди ниҳони хавфи қарзӣ маблағи ниҳониро ифода мекунад, ки онро Муассиса ҳангоми ба миён омадани зарурати пардохткунӣ аз рӯи кафолатҳо ва ё талаб карда гирифтани қарзҳо дар доираи хатҳои кушодаи кредитӣ маҷбур мегардад пардохт намояд.

Арзиши моликияти кафолатӣ дар асоси арзиши одилона ба рӯзи пардохти қарз муайян карда шуда, бо маблағи қарздорӣ қарзи муайян ба санаи ҳисоботӣ маҳдуд карда мешавад.

	Ҳаҷми ҳадди ниҳони хавфи қарзӣ	Мабла- ғи ба ҳисоб гирифта -шуда	Ҳаҷми софи хавфи қарзӣ баъди ба ҳисоб гирифтани	Таъмин- кунӣ	с. 2020 Ҳаҷми софи хавфи қарзӣ баъди ба ҳисоб гирифтани ва баҳисобгирии таъминкунӣ
Қарзҳо ба мизочон	18,610,209	-	18,610,209	(18,610,209)	-

Дар сурати иҷро накардан ва ё иҷрои нокифояи уҳдадориҳои қарзӣ аз тарафи қарзгиранда Муассиса ҳуқуқ дорад, ки иҷроиши ин уҳдадориҳоро бо роҳҳои зерин таъмин намояд:

1. фуруши якҷояи амволи гарав;
2. тибқи муқаррароти қонунгузорӣ ба моликияти худ қабул кардани амволи гарав;
3. муроҷиат ба суд барои ситонидани амволи ба гарав мондашуда.

Ҳангоми якҷоя фурухтани амволи гарав Муассиса аксаран варианти бо қарзгиранда ва харидор бастанӣ шартномаи сетафаи хариду фурушро интихоб мекунад. Мутабиқи шартномаи мазкур харидор уҳдадорӣ қабул мекунад, ки қарзи фурушандаро дар назди Муассиса пардохт мекунад, фурушанда бошад уҳдадор мешавад, ки ҳуқуқи мулкдорӣ худро ба харидор диҳад, Муассиса бошад уҳдадорӣ қабул мекунад, ки аз ҷониби қарзгиранда пардохткунӣ қарзро амалӣ намуда, моликиятро аз гарав озод кунад.

Муассиса тибқи тартиботи судӣ ситонидани амволи ба гарав мондашударо танҳо дар ҳолатҳои истифода мебарад, ки истифода кардан аз усулҳои дигар ғайриимкон аст ва ё ба мақсад мувофиқ нест ва ё дар ҳолатҳои аз он истифода мебарад, ки ҳаёси қарздорӣ ба гарав мондашударо ҳимояи манфиатҳои ҳуқуқҳои Муассиса талаб мекунад.

Тамаркузи ҷуғрофӣ

Ҳамаи дороиҳо ва ўҳдадориҳои молиявии Муассиса дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷойгир аст. Роҳбарияти Муассиса хавфҳои ба тағйиротҳои дар қонунгузорӣ баамаломатад вобастаанд, назорат намуда, таъсири онҳоро ба фаъолияти Муассиса баҳогузорӣ мекунад. Чораи мазкур ба Муассиса имконият медиҳад, ки зарарҳои аз тағйирёбии фазои инвеститсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон бамиёнондаро ба ҳадди ақал расонад.

Хавфи пардохтпазирӣ

Хавфи пардохтпазирӣ ин хавфи пайдоиши мушкилиҳоест, ки ба гирифтани воситаҳои бозпардохти ўҳдадориҳо ҳангоми расидани муҳлати воқеии пардохти онҳо ва қонеъсозии талабот ба воситаҳои пулӣ дар раванди қарздиҳӣ ба мизочон вобаста мебошанд. Ҳамаи дороиҳо ва ўҳдадориҳои молиявии Муассиса то 3 сол муҳлати муқарраршуда дорад.

Аз рӯи тамоми дороиҳову ўҳдадориҳое, ки аз онҳо фоиз ситонида мешавад, фоизҳо аз рӯи меъёрҳои устувори фоизӣ ҳисоб карда мешаванд.

Хавфи бозорӣ

Муассиса гирифтори хавфи тағйирёбии меъёри фоизӣ шуда наметавонад, чунки воситаҳоро дар асоси меъёрҳои тағйирёбанда ҷалб наменамояд. Дар ҳолати ҷалб намудани воситаҳо дар асоси меъёрҳои тағйирёбанда хавф аз тарафи Муассиса бо роҳи дастгирии таносуби зарурии байни қарзҳо аз рӯи меъёри устувор ва меъёри тағйирёбанда идора карда мешавад.

Таҳлили таъсирёби ба тағйирёбии меъёри фоизи

Муассиса гирифтори хавфи тағйирёбии меъёри фоизӣ шуда наметавонад, чунки воситаҳоро дар асоси меъёрҳои тағйирёбанда ҷалб наменамояд. Дар ҳолати ҷалб намудани воситаҳо дар асоси меъёрҳои тағйирёбанда хавф аз тарафи Муассиса бо роҳи дастгирии таносуби зарурии байни қарзҳо аз рӯи меъёри устувор ва меъёри тағйирёбанда идора карда мешавад.

Ба санаи 31 декабри соли 2020 Муассиса дороиҳо ва ўҳдадориҳои бо дар асоси меъёрҳои тағйирёбанда ҷалбшуда надошт.

Хавфи асъорӣ

Хавфи асъорӣ хавфи тағйирёбии арзиши воситаи молиявиро, ки вобаста ба тағйирёбии қурби мубодилаи асъор ба миён меояд, дар бар мегирад. Вазъи молиявӣ ва воридоту содироти пулии Муассиса ба таъсири тағйирҳои қурби мубодилавии асъори хориҷӣ гирифтдор нест, чун ҳамаи амалиётҳо дар асъори функционалии ҳисобот амали мегардад ва Муассиса дорои дороиҳо ва ўҳдадориҳои асъори хориҷи намебошад.

20. ҲИСОБОТИ СЕГМЕНТӢ

Фаъолияти Муассиса қатъиян ба қарздиҳии имтиёзноки бо мақсади дастгирии истеҳсолкунандагони шаҳри Душанбе дахл дошта, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тамаркуз ёфтааст.

21. ҲОДИСАҲО ПАС АЗ ДАВРАИ ҲИСОБОТӢ

29 январи соли 2021 бо Қарори Раиси шаҳри Душанбе №40 бо мақсади инкишофи соҳаи истеҳсолоти шаҳри Душанбе ба Муассиса 30,000,000 сомони ҷудо гардид.

Ба ҳолати санаи интишори ҳисоботи мазкури молиявии Муассиса дигар ҳодисаҳо ва ё додугирифтӣ муҳим, ғайр аз дар боло овардашуда, руй наводааст, ки дар ҳисоботи молиявӣ тибқи СБҲМ 10 «Ҳодисаҳо пас аз давраи ҳисоботӣ» ошкор кардани онҳо зарур бошад.